

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΗΣ
"ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ",
ΕΤΟΣ 5ον
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ ΤΕΥΧΟΣ 1ον 1931
Σελις 60 - 81.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΙΤΗΣ

Ο ΔΙΑΣΗΜΟΤΕΡΟΣ ΤΩΝ ΑΓΥΡΤΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΤΕΩΝΩΝ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΟ

ΑΧΙΛΛΕΩΣ Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ

(ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΙΣ)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΙΤΗΣ

Ο ΔΙΑΣΗΜΟΤΕΡΟΣ ΤΩΝ ΑΓΥΡΤΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΤΕΩΝΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΟ ΑΧΙΛΛΕΩΣ Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ (ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΙΣ)

I

Ὁ δεύτερος μ. Χ. αἰὼν διὰ τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν, ἀποτελεῖ θλιβερωτάτην εἰκόνα τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς καταπτώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ὁ θέλων νὰ ἴδῃ τὴν ζοφεράν ταύτην εἰκόνα, ὡς ἐν καλειδοσκοπείῳ, δὲν ἔχει παρὰ νὰ ἀναγνώσῃ τὰ συγγράμματα τοῦ Λουκιανοῦ.

Ἡ ἠθικὴ ἔκλυσις ἦτο τοιαύτη, ὥστε τὸ ἐπαίσχυντον ἐπάγγελμα τῶν κιναιδῶν, ἡ ἀκολασία παντὸς εἵδους, ἡ ἀχαλίνωτος ἐλευθερία τῆς γυναικὸς καὶ αὐτὴ ἡ μοιχεία, ἐθεωροῦντο ὡς ἐλαφρὰ παραπτώματα, ἢ τοῦ συρμοῦ, ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον.¹ Εἰς ἐλάχιστα ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Λουκιανοῦ δὲν γίνεται λόγος περὶ αὐτῶν. Παραλλήλως δὲ πρὸς τὴν ἠθικὴν διαφθοράν ἐβάδιζε καὶ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, τὸ ὁποῖον τελείως εἶχε καταπέσει. Αἱ εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους ἄγνωστοι ἱεροσυλῖαι ἦσαν συχνόταται, παρ' ὅλην τὴν εἰς θάνατον τιμωρίαν τῶν ἱεροσύλων. Ἡ πλεονεξία καὶ ὁ ἐγωϊσμός τῶν πλουσίων κατεμάστιζε τὰς λαϊκὰς τάξεις. Οἱ φόνοι, αἱ ἀρπαγαὶ καὶ αἱ δηλητηριάσεις ἦσαν συχνόταται. Ἡ ἐλευθερία τῆς Ἑλληνίδος γυναικὸς τῶν χρόνων ἐκείνων, ἰδίως δὲ τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων, καθημερινῶς ἀπέβαινεν ἔτι μᾶλλον σκανδαλώδης. Βεβαίως ὑπῆρχον καὶ ἐνάρετοι γυναῖ-

1) Ἐκτενὴ περιγραφὴν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εὐρίσκει ὁ ἐπιθυμῶν, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, ὑπὸ Γουσταύου Φρειδερίκου Χέρτσβεργ, μετάφρασις Π. Καρολίδου, τόμ. Β. σελ. 602 καὶ ἐξῆς.

κες ἄξια παντὸς ἐπαίνου καὶ σεβασμοῦ, ὑπενθυμίζουσαι ἡμῖν τοὺς αὐστηροὺς τῆς ἀρχαίας αἴγλης χρόνους, ἀλλὰ τὸ γενικὸν εἶχεν ἀποτινάξει ἀπὸ πολλοῦ πᾶν αἴσθημα αἰδοῦς καὶ εὐσχημοσύνης.

Τὰ σκανδαλώδη ἐπεισόδια τῶν γυναικῶν καὶ αἱ ἀναφανδὸν σχέσεις ἰδίως πλουσίων χηρῶν πρὸς ἄνδρας τῆς κατωτάτης κοινωνικῆς ὑποστάθμης καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς δούλους, ἦσαν συχνότατα. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ οἰκογένεια συνεκλονίσθη ἐκ βάθρων, οἱ οἰκογενειακοὶ δεσμοὶ ἐχαλαρώθησαν καὶ μῖσος ἀδιάλλακτον ὑφίστατο μεταξὺ τῶν τέκνων καὶ τῶν γονέων διὰ τὴν ἄστοργον καὶ ἄτιμον αὐτῶν διαγωγὴν. Καὶ χωρὶς νὰ θέλωμεν, ἔρχονται εἰς τὸν νοῦν μας οἱ καυστικοὶ στίχοι τοῦ Ὀρατίου¹ πρὸς τοὺς συμπολίτας του :

«*Ἡ ἐποχή μας, λέγει, γόνιμος εἰς ἐγκλήματα, ἐμόλυνε πρῶτα-πρῶτα τὸν γάμο, τὴν οἰκογένεια καὶ τὰς γεννήσεις. Ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῆς συμφορᾶς καὶ ὅλων τῶν δεινῶν ποῦ βασανίζουν τὸν δύστηνον λαὸν καὶ τὴν πτωχὴν πατρίδα. Χειρότεροι ἀπὸ τοὺς προγόνους των οἱ ἄθλιοι γονεῖς μας, ἔφερον στὸν κόσμον ἀθλιεστέραν γενεάν, ποῦ κι' αὐτὴ θὰ φέρῃ ἀκόμη χειροτέραν*».

Fecunda culpæ sæcula nuplias
Primum inquinavere, et gentes et domos :
Hoc fonte derivata clades
In patriam populumque flunit.
.
.
Aetas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiore.

Τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν κατὰπτωσιν τῶν χρόνων ἐκείνων δριμύτατα ἐκαυτηρίασεν ὁ Λουκιανὸς εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἰδίως δὲ εἰς τι ἔργον ἐπιγραφόμενον Ἀλέξανδρος ἢ ψευδομάντις.² Ἡ ἀνάγνωσίς του παρέχει ἡμῖν ἐν τῇ ξηρᾷ πραγματικότητι, τὴν πνευματικὴν διαστροφὴν, τὴν ἀβελτηρίαν καὶ τὸ ἀγυρτικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον διεῖπε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ περιγραφὴ τοῦ Λουκιανοῦ ἐκτίθεται μετὰ δριμύτους καὶ καυστικοῦ, ἴσως δὲ καὶ ἐν τισι μετὰ ὑπερβολικοῦ ὕφους, χαρακτηριστικοῦ ἄλλως τε τῆς μούσης τοῦ συγγραφέως. Ἀλλ' εἰς τὰ κυριώτερα σημεῖα αὐτῆς εἶνε ἀληθεστάτη καὶ ἀναντίρρητος.

Εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ἢ ψευδομάντιν, στιγματίζει μετὰ σφοδρᾶς ἀγανα-

1) Ὀρατίου, Ὡδῶν βιβλ. III. ᾠδὴ VI. Ad Romanos, στίχ. 17 καὶ ἐξῆς.

2) Τὸ ἔργον τοῦτο ἔγραψεν ὁ Λουκιανός, ὡς ὁ ἴδιος ἀναφέρει, χάριν τοῦ φίλου του Κέλσου, περιφήμου ἐπικουρείου φιλοσόφου, ὅστις ἔγραψε καὶ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀληθὴς λόγος ἢ περὶ Ἀληθείας» εἰς 8 βιβλία, σύγγραμμα τὸ ὁποῖον ἀνεσκεύασεν ὁ Ὠριγένης, ὅστις καὶ διέσωσεν ἀποσπάσματα τινὰ αὐτοῦ.

κτήσεως τὸν ἀνήθικον καὶ σκανδαλώδη βίον τοῦ μεγάλου τούτου ἀγύρτου καὶ θρησκομανοῦς ἀπατεῶνος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα καὶ τὰ ἄθλά του ἀντήχησαν καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα.

II

Ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀντωνίου τοῦ Εὐσεβοῦς καὶ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου (Β' μ. Χ. αἰών), ἐγεννήθη ὁ ἥρωας, τοῦ ὁποίου τὰ κατορθώματα θὰ διηγηθῶμεν.

Ὁ Ἀλέξανδρος κατήγετο ἐκ μικρᾶς τινος πόλεως τῆς Παφλαγονίας, τῆς Ἀβωνοτείχου ἢ Ἀβώνου Τεῖχος,¹ γεννηθεὶς ἐκ γονέων πτωχῶν καὶ ἀσήμων. Πεπροικισμένος διὰ πολλῶν φυσικῶν καὶ ψυχικῶν προτερημάτων, ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας διεκρίνετο διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὸν ὀρμητικὸν χαρακτῆρά του. Ἡ εὐμάθεια καὶ τὸ μνημονικόν του καὶ ἡ πρὸς τὰ μαθήματα κλίσις ὑπῆρχον παρ' αὐτῷ ἐν μεγάλῃ καὶ ὑπερβολικῇ δόσει. « Πάντα εἰς ὑπερβολὴν ἕκαστα ὑπῆρχον αὐτῷ. » Δυστυχῶς ὅμως ἔκαμε κακὴν χρῆσιν τῶν προτερημάτων τούτων, ὥστε ὅπως λέγει ὁ Λουκιανός, ὑπερέβη κατὰ τὴν κακίαν καὶ πανουργίαν τοὺς διαβοήτους Κέρκωπας,² καὶ τοὺς περιφήμους: Εὐρύβατον, Φρυνώνδαν, Ἀριστόδημον καὶ Σώστρατον, γνωστὰς τῆς ἀρχαιότητος προσωπικότητας ἐπὶ κακίᾳ. αἰσχροτήτι καὶ γοητείᾳ.³ Ἦτο φύσις κακὴ καὶ πονηρὰ, κρᾶμα τι ψεύδους καὶ δόλου, ἐπιορκίας καὶ πανουργίας, τόλμης καὶ θάρρους, φιλοπονίας καὶ θελήσεως. Ἦτο τέλειος γόης καὶ τελειότερος ὑποκριτής, ὥστε ἦτο ἀδύνατον, ὁ τὸ πρῶτον μετ' αὐτοῦ συναντώμενος, νὰ μὴ ἀποκομίσῃ τὴν

1) Ἡ Ἀβωνότειχος ἢ Ἀβώνου Τεῖχος ἔκειτο ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, εἰς τὸ μέσον περίπου τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄλως καὶ τοῦ Παρθενίου ποταμοῦ, 130 χιλιόμετρα πρὸς δυσμὰς τῆς Σινώπης. Ἦτο μία τῶν διασημοτέρων πόλεων τῆς Παφλαγονίας, μετονομασθεῖσα κατόπιν, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, Ἰωνόπολις. Σήμερον ὀνομάζεται Ἰνέπολις καὶ εἶναι ἡ μόνη ἀξία λόγου πόλις κατὰ τὰ παράλια τῆς Παφλαγονίας, ἀπὸ Ἡρακλείας μέχρι Σινώπης.

Ὁ Δ. Π. Καλογερόπουλος γράφων σχετικὸν ἄρθρον περὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀβωνοτείχου ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖᾳ, σφάλλεται λέγων ὅτι ἐγεννήθη ἐν Ἀβώνου Τείχει τῆς Θράκης. Πρβλ. καὶ Πυθαγόραν, 1928, σελ. 53.

2) Οἱ Κέρκωπες οὗτοι κατὰ τινες ἦσαν λαὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατοικῶν περὶ τὴν Ἐφεσον, ὑποῦλου καὶ κακοποιοῦ χαρακτῆρος, τοὺς ὁποίους ἐξωλόθρευσεν ὁ Ἡρακλῆς. Κατ' ἄλλους κατῴκουν ἐν Βοιωτίᾳ ἢ Εὐβοίᾳ. Ἐξ αὐτῶν προήλθε καὶ ἡ παροιμία τῶν ἀρχαίων «Κερκώπων ἀγορά». Κατὰ τινες ἀπελιθώθησαν, κατ' ἄλλους δὲ μετεμορφώθησαν εἰς πιθήκους διὰ τὴν κακοήθειαν αὐτῶν.

3) Ὁ Εὐρύβατος κατήγετο ἐξ Ἐφέσου καὶ τὸ ὄνομά του κατέστη παροιμιῶδες. Ἀποσταλὴς ὑπὸ τοῦ Κροίσου εἰς Πελοπόννησον, μετὰ πολλῶν χρημάτων, ὅπως στρατολογήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ τοῦ Κύρου, ἐπρόδωκεν αὐτὸν εἰς τὸν Κύρον, σφετερισθεὶς τὰ χρήματα. Δι' ὃ τὸ ὄνομά του ἀπέβη παροιμιᾶκόν καὶ συνώνυμον τοῦ προδότου. Τοῦ Φρυνώνδα τὸ ὄνομα ἀναφέρεται ἐπὶ δολιότητι καὶ πονηρίᾳ μετὰ τοῦ Εὐρυβάτου. Ἐπίσης ὁ Σώστρατος καὶ ὁ Ἀριστόδημος ἦσαν τοῦ αὐτοῦ φυράματος. Μάλιστα ὁ Ἀριστόδημος πλὴν τῶν ἄλλων κακιῶν ἦτο καὶ καταπύγων (κίναιδος), ἐξ οὗ καὶ ὁ δακτύλιος πολλάκις Ἀριστόδημος ἀπεκαλεῖτο.

ἀρίστην περὶ αὐτοῦ ιδέαν. Ὁ νοῦς του ἐστρέφετο πάντοτε εἰς τὰ ὕψηλά καὶ μεγαλεπήβολα, ἀλλ' ἐπὶ κακοῦ, οὐδέποτε δὲ εἰς μικρὰ καὶ ἀνάξια λόγου.

Σωματικῶς ἦτο μεγαλόσωμος καὶ ὠραῖος μὲ παράστημα μεγαλοπρεπές. Ἦτο λευκὸς τὸ χρῶμα φέρων γένειον ὄχι καὶ πολὺ πυκνόν. Πλὴν δὲ τῆς ἰδικῆς του κόμης, ἔφερε καὶ τελείως προσηρμοσμένην φενάκην, τῆς ὁποίας ἡ ὕπαρξις μόνον μετὰ θάνατον ἐγένετο γνωστή. Τόσον τελεία καὶ ἐπιτυχὴς ἦτο ἡ ἐφαρμογὴ τῆς. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν ζωηροὶ καὶ γοργοί, ἡ δὲ φωνὴ του γλυκυτάτη καὶ μελωδική, ἀπαραίτητον προσὸν ὄλων τῶν γοήτων καὶ ἄγυρτων.

Κατὰ τὰ παιδικὰ του ἔτη διῆγε βίον ἐλεεινὸν καὶ ποταπόν, ἐκμεταλλευόμενος ἐπ' ἀμοιβῇ τὸ εὐμελὲς καὶ εὐπλαστον σῶμά του, ὥς κοινὴ τις ἑταῖρα. «*Ἀνέδην ἐπόρνευε καὶ συνῦν ἐπὶ μισθῷ τοῖς βουλομένοις.*» Τέλος ἀπέβη ὑπηρέτης καὶ ἐρωμένος γόητός τινος ἱατροῦ καὶ νεκρομάντεως ἐκ Τυάνων, ἀναξίου μαθητοῦ καὶ συμπολίτου τοῦ περιφήμου Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως. Ὁ γόης οὗτος διαγνώσας ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἱκανὸν μαθητὴν καὶ ἀντάξιον διάδοχον, ἐδίδαξεν εἰς αὐτὸν τὴν ἱατρικὴν καὶ πάσας τὰς γνώσεις τῆς πρακτικῆς μαγείας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διδασκάλου του, ἀνὴρ πλέον γενόμενος ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἠναγκασμένος νὰ ἐργάζεται διὰ νὰ πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, συνεδέθη μετὰ τινος βυζαντινοῦ χρονογράφου, ὀνόματι Κοκκωνᾶ, φαύλου καὶ οὐτιδανοῦ ἀνθρώπου, μετὰ τοῦ ὁποίου περιήρχοντο τὴν Μ. Ἀσίαν, ἐξασκοῦντες τὸ ἐπικερδὲς ἔργον τῆς γοητείας καὶ μαγείας, ἐξαπατοῦντες τὸ πολὺ καὶ εὐπιστον πλῆθος, «*τοὺς παχεῖς,*» κατὰ τὴν ἰδίαν τῶν μάγων καὶ ἀπατεώνων γλῶσσαν.

Ἐν Βιθυνίᾳ διατρίβοντές ποτε, ἐγνωρίσθησαν μετὰ τινος παρήλικος ἀλλ' ἐρωτολήπτου καὶ πλουσίας γυναικὸς ἐκ Πέλλης τῆς Μακεδονίας, ὀνόματι Μακέτιδος. Ταύτην ἐξαπατήσαντες κατώρθωσαν νὰ λάβωσιν ἄρκετὰ χρήματα, καὶ νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὴν συνοδείαν αὐτῆς. Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν Πέλλαν, παρετήρησαν εἰδὸς τι μεγάλων ἐγχωρίων ὄψεων ἡμερωτίτων καὶ ἀβλαβῶν.¹ Τούτους ἰδόντες συνέλαβον τὴν σατανικὴν ιδέαν νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὴν ἡμέρον αὐτῶν φύσιν, ἰδρύνοντες ἐν καταλλήλῳ τόπῳ μαντεῖον, πρὸς εὐκόλον χρηματισμόν. Καὶ πρὸς τοῦτο ἠγόρασαν ἀντὶ ὀλίγων ὀβολῶν, ἓνα ἐκ τῶν καλλιτέρων τούτων ἔρπετων.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐγνώριζεν, ὅπως λέγει ὁ Λουκιανός, ὅτι τὸν ἄνθρωπον δύο πράγματα τυραννοῦσιν: ἡ ἐλπίς καὶ ὁ φόβος, καὶ ὅτι ὅστις δύναται καταλλήλως νὰ ἐκμεταλλευθῇ αὐτούς, ταχέως καὶ ἀκόπως δύναται νὰ πλουτίσῃ. Διότι καὶ εἰς τὸν ἐλπίζοντα καὶ τὸν φοβούμενον ἔβλεπον ὅτι ἡ πρόγνωσις ἦτο ἀναγκαία καὶ ποθητή, λαμβάνοντες ὡς παράδειγμα τὰ διάφορα Μαν-

1) Οἱ ὄφεις οὗτοι ἐτρέφοντο ὑπὸ γυναικῶν καὶ συνεκοιμῶντο μετὰ τῶν μικρῶν παίδων. Πιεζόμενοι ἢ θλιβόμενοι δὲν ἐξανίσταντο καὶ ἔπινον γάλα ὡς βρέφη. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ παλαιὸς περὶ τῆς Ὀλυμπιάδος μῦθος, καθ' ὃν αὕτη ἐγέννησε τὸν Ἀλέξανδρον συνευρεθεῖσα μετὰ δράκοντος.

τεῖα, ὅπως τῶν Δελφῶν, τῆς Δήλου, τῆς Κλάρου καὶ τῶν Βραγχιδῶν,¹ τὰ ὅποια ἐπλούτισαν καὶ ἐδοξάσθησαν. Ταῦτα ἔχοντες ὑπ' ὄψει, ἐφρόντιζον νὰ ἰδρύνωσι μαντεῖον ζητοῦντες κατάλληλον πρὸς τοῦτο τόπον, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐὰν ἡ ἐπιχειρήσις των ἐπετύγχανε ταχέως θὰ ἐγένοντο πλούσιοι καὶ εὐτυχεῖς. Πράγματι δὲ δὲν ἡπατήθησαν εἰς τὰς σκέψεις των. Ὅχι μόνον ἐπέτυχον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀποτελέσματα ὑπερέβησαν πᾶσαν αὐτῶν προσδοκίαν καὶ ἐλπίδα.

Καὶ ὁ μὲν Κοκκωνᾶς προέκρινεν ὥς κέντρον ἐνεργείας τὴν Χαλκιδόνα, (τανῦν Καδίκιοι), κειμένην ἀπέναντι τοῦ Βυζαντίου, ἣτις ἦτο καὶ ἐμπορικὴ πόλις καὶ δὲν ἀπεῖχε πολὺ τῆς Βιθυνίας καὶ Γαλατείας καὶ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος προετίμα τὴν πατρίδα του λέγων ὅτι διὰ τὴν ἔναρξιν τοιαύτης ἐπιχειρήσεως ἔχουσιν ἀνάγκην ἀπλοϊκῶν καὶ ἡλιθίων ἀνθρώπων, ὅπως οἱ Παφλαγόνες οἱ ὑπεροικοῦντες τὴν Ἀβωνότειχον, οἱ ὅποιοι ἔλεγεν ὅτι τόσον δεισιδαίμονες καὶ ἡλίθιοι εἶναι, ὥστε ἤρκει νὰ φανῇ αὐλητὴς τις ἢ τυμπανιστὴς ἢ κοσκινομάντις, διὰ νὰ μένουν μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα.

Τέλος ὑπερίσχυσεν ἡ γνώμη τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ διελθόντες διὰ τῆς Χαλκιδόνας παρέχωσαν χαλκὰς ἐπιγραφὰς ὑπὸ τὸν ἀρχαιότατον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, τῶν ὁποίων τὸ περιεχόμενον ἦτο τὸ ἑξῆς: « Ἐντὸς ὀλίγου ὁ Ἀσκληπιὸς μετὰ τοῦ πατρός του Ἀπόλλωνος μεταβαίνουνσιν εἰς τὸν Πόντον ἵνα καταλάβωσι τὴν Ἀβωνότειχον. » Τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἐπιτηδεύως ἀνακαλύψαντες κατώρθωσαν νὰ διαδοθῇ ἡ φήμη καθ' ἅπασαν τὴν Βιθυνίαν καὶ τὸν Πόντον, ἰδίως δὲ εἰς τὴν Ἀβωνότειχον, ὅπου μάλιστα καὶ ναὸν ἐψήφησαν νὰ ἐγείρωσιν εἰς τιμὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τοῦ ὁποίου ἤρχισαν νὰ σκάπτουν τὰ θεμέλια. Ἐν τῷ μεταξὺ αὐτῷ ὁ Κοκκωνᾶς ἔμεινεν εἰς Χαλκιδόνα γράφων χρησμοὺς σκοτεινοὺς καὶ ἀμφιβόλους, ἀλλὰ δηχθεὶς ὑπὸ ἐχίδνης φαρμακερᾶς ἀπέθανεν. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος μόνος ἔρχεται εἰς τὴν πατρίδα του, *« κομῶν καὶ πλοκάμους καθημένους καὶ μεσόλευκον χιτῶνα πορφυροῦν ἐνδεδυνκῶς καὶ ἱμάτιον ὑπὲρ αὐτοῦ λευκὸν ἀναβεβλημένος, ἄρπην ἔχων κατὰ τὸν Περσέα »*, διαδόσας ὅτι κατήγετο μητρόθεν μὲν ἐκ τοῦ Περσέως, πατέρα δὲ ὅτι εἶχε τὸν Ποδαλείριον, τὸν γνωστὸν ἀδελφὸν τοῦ Μαχάωνος, καὶ υἱὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Καὶ οἱ ἀνόητοι

2) Περὶ τῶν λοιπῶν μαντείων ὡς γνωστὸν εἰς πάντας, δὲν θ' ἀναφέρωμεν. Περὶ δὲ τῶν Βραγχιδῶν ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς: Τὸ μαντεῖον τοῦτο ἱδρυσεν ὁ Βράγχος, υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τινος Μιλησίας. Ἐκεῖτο δὲ ἐπὶ τῆς Ἰωνίας ὀλίγον νοτιώτερον τῆς Μιλήτου, ὅπου ἀργότερον τὸ χρηστήριον τοῦ Διδυμίου Ἀπόλλωνος. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Βράγχου, Βραγχίδαι, εἶχον τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον νὰ ἐπιμελῶνται αὐτοῦ. Ἐπὶ τῶν Περσικῶν πολέμων ἠναγκάσθησαν νὰ παραχωρήσωσιν εἰς τὸν Ξέρξην τοὺς θησαυροὺς τοῦ ναοῦ. Φοβηθέντες ὁμως μετὰ τὴν ἥτταν τῶν Περσῶν μήπως τιμωρηθῶσιν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, κατέφυγον εἰς τὴν Βακτριανήν, ὅπου λέγεται ὅτι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐκδικούμενος τοὺς Ἕλληνας, κατέστρεψε τὰ ἱερὰ αὐτῶν καὶ τὴν πόλιν, ἣτις ἐπίσης ἐκαλεῖτο Βραγχίδα.

συμπατριῶταί του, τοὺς ὁποίους καλῶς εἶχε ψυχολογήσει, μολονότι ἐγνώριζον τοὺς γονεῖς του ἀσήμεους καὶ ταπεινούς, ὅμως ὑπεδέχοντο αὐτὸν ἐνθουσιωδῶς δίδοντες πίστιν εἰς χρησμόν τινα, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου κατασκευασθέντα καὶ ὅστις ἔλεγε :

*Περσείδης γενεὴν Φοῖβῳ φίλος οὗτος ὁρᾶται,
δῖος Ἀλέξανδρος, Ποδαλειρίου αἷμα λελογχώς*

Ἐπίσης καὶ εἷς τινα ἄλλον προϋπάρχοντα Σιβύλλειον χρησμόν :

*Εὐξείνου Πόντοιο παρ' ἡϊός' ἄγχι Σινώπης,
ἔσταί τις κατὰ Τύρσιν ὑπ' Αὖσονίοισι προφήτης.
ἐκ πρώτης δεικνὺς μονάδος, τρισσῶν δεκάδων τε,
πένθ' ἑτέρας μονάδας, καὶ εἰκοσάδα τρισάριθμον,
ἀνδρὸς Ἀλεξητῆρος, ὁμωνυμίην τετράκυκλον.²*

III

Ἡ ὑπὸ τιοαύτας συνθήκας εἴσοδος τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Ἀβωνότειχον ἔκαμε μεγίστην ἐντύπωσιν. Εἶχεν ἄρα πληρέστατον δίκαιον προκρίνων τὴν πατρίδα του παντὸς ἄλλου τόπου. Προσεποιεῖτο τὸν μανιακὸν ἀφίνων τὰ τρέχη ἀφρὸς ἀπὸ τοῦ στόματός του. Κατώρθωνε δὲ τοῦτο εὐκόλως, καθὼς ἀναφέρει ὁ Λουκιανός, μασσῶν ῥίζαν τινὰ ὀνόματι « στρουθίου τῆς βαφικῆς βοτάνης τὴν ῥίζαν».³ Ὁ ἀφρὸς οὗτος ἐφαίνετο εἰς τοὺς ἀπλοϊκοὺς Παφλαγόνας θεῖόν τι καὶ φοβερόν.

Νύκτα τινὰ ἐλθὼν εἰς τὸν ἀνεγειρόμενον ναόν, ἔκρουεν ἐντὸς πηλοῦ χήνειόν τι ῥόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἀφοῦ ἐξεκένωσε τὸ περιεχόμενον, ἐνέκλεισεν ἐρπετόν τι. Περὶ δὲ τὰ ἐξημερώματα προσέρχεται εἰς τὴν ἀγορὰν γυμνός, φέρων κεκαλυμμένα διὰ καταχρύσου διαζώματος τὰ ἀπόκρυφα μέρη καὶ

1) Μετάφρασις : « Καταγόμενος ἐκ τοῦ Περσέως καὶ τοῦ Ποδαλειρίου συγγενής, ἀναδεικνύεται φίλος τοῦ Ἀπόλλωνος ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος ».

2) « Κατὰ τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, πλησίον τῆς Σινώπης, θὰ γεννηθῇ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Αἰσωνίων εἰς τὰ μέρη τῆς Τύρσιδος, προφήτης, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἀρχίζει ἀπὸ μίαν μονάδα, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν τρεῖς δεκάδες, ἔπειτα πέντε ἄλλαι μονάδες καὶ τρεῖς εἰκοσάδες. Οὕτω σχηματίζεται τὸ ὄνομα ἀνδρὸς προστάτου ». Ὁ σιβύλλειος οὗτος χρησμός εἶναι εἰδός τι αἰνίγματος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξάγεται τὸ πρῶτον συνθετικὸν τῆς λέξεως Ἀλέξανδρος.

Ἐκ πρώτης δεικνὺς μονάδα σημαίνει, τὸ Α = 1

• τὸ τρισσῶν δεκάδων, σημαίνει, τὸ Λ = 30

πένθ' ἑτέρας μονάδας, σημαίνει, τὸ Ε = 5

εἰκοσάδα τρισάριθμον, σημαίνει, τὸ Ξ = 60

Τὸ σύνολον τῶν ἀριθμῶν δίδει τὸν ἀριθμὸν 96, ὅστις ὀνομάζεται τετράκυκλος, διότι διαιρεῖται ἀκριβῶς διὰ τοῦ 4.

3) Τὸ στρουθίον τοῦτο, ὑποκοριστικὸν τοῦ στρουθός, εἶναι τὸ κοινῶς λεγόμενον σαπουνόχορτο, τὸ ὁποῖον, πλὴν τῆς ιδιότητος νὰ παράγῃ ἀφρόν, ἔχει καὶ τὴν ιδιότητα νὰ καθαρίζῃ τὰ ἔξρια. Τουρκιστὶ ὀνομάζεται τσουνένι ἢ οὐδαάτσι.

κρατῶν τὴν ἄρπην καὶ σείων τὴν κόμην τοῦ ἤρχισε νὰ δημηγορῇ ἀπὸ τινος βωμοῦ, μακαρίζων τὴν πόλιν διὰ τὴν θείαν τιμὴν, τῆς ὁποίας ἠξιώθη. Οἱ παρόντες, σύμπασα σχεδὸν ἡ πόλις, ἐθαύμασε καὶ ἠῦχοντο προσκυνοῦντες, ἐκεῖνος δὲ δημηγορῶν καὶ ἀπαγγέλλων ἀκαταλήπτους Ἑβραϊκὰς καὶ Φοινικικὰς λέξεις, ἐξέπληττε τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι οὐδὲν ἠνόουν ἐκ τῶν ὅσων ἔλεγε, παρὰ μόνον τὰ ὀνόματα Ἀπόλλων καὶ Ἀσκληπιός, τὰ ὅποια ἀνεμίγνυνεν εἰς τὰ ἀκατάληπτα ἐκεῖνα.

Μετὰ ταῦτα ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ πλήθους ἐκείνου, ἔρχεται εἰς τὸν ἀνεγειρόμενον ναόν, ὅπου εἰσελθὼν εἰς τὸ ἀνοιγμα τῶν θεμελίων, ὅπου θὰ ὑπῆρχεν ἡ πηγὴ τοῦ χρηστηρίου, ἔψαλλεν ὕμνους εἰς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ Ἀσκληπιὸν καὶ προσεκάλει τὸν Θεὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν. Λαβὼν δὲ ἐκ τοῦ πηλοῦ τὸ ῥόν, τὸ ὁποῖον ἔκρυψε τὴν προτεραίαν, ἔλεγεν ὅτι κρατεῖ εἰς τὰς χεῖράς του τὸν Ἀσκληπιόν. Οἱ παρευρισκόμενοι ἐθαύμαζον τὰ γενόμενα, ὅποτε ἐκεῖνος θραύσας τὸ ῥόν, ἐξήγαγε τὸ ἔρπειόν, τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ κινῆται. Πάντες τότε ἀνευφήμησαν διὰ τὸ θαῦμα καὶ ἠσπάζοντο τὸν Θεόν, μακαρίζοντες τὴν πόλιν διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν τιμὴν, καὶ *«χανδὸν ἕκαστος ἐνεπίμπλατο τῶν εὐχῶν, θησαυροὺς καὶ πλούτους, καὶ ὑγείας καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ αἰτῶν παρ' αὐτοῦ»*.

Ὁ Ἀλέξανδρος τότε ἔρχεται δρομαῖος εἰς τὸν οἶκον του, φέρων τὸν ἀρτιγέννητον θεόν, γεννηθέντα οὔτε ἐκ τῆς Κορωνίδος, ἀλλ' οὔτε ἐκ τῆς κορώνης, ὅπως εἰρωνικώτατα λέγει ὁ Λουκιανός, ἀλλ' ἐκ χηνός. Ὁ δὲ λαὸς τὸν ἠκολούθησε κατενθουσιασμένος καὶ τρελλὸς ἀπὸ ὑπερβολικὴν χαρὰν καὶ ἐλπίδας.

Παραμείνας κατ' οἶκον ἡμέρας τινὰς ἵνα ἐπὶ πλεον αὐξήσῃ τὴν ἀδημονίαν καὶ περιέργειαν τοῦ κοινοῦ, παρουσίασε κατόπιν εἰς τὸν συνηγμένον λαὸν τὸν ἐκ Πέλλης κομισθέντα ὄφιν οὐχὶ ἐν τῷ φανερῷ, ἀλλ' ἐν τινι σκοτεινῷ οἰκίσκῳ, ὅστις ἐξέπληξε τοὺς ἰδόντας διὰ τὸ μέγεθος. *«Τεράστιον ὥς εἰκὸς τὸ πρᾶγμα ἐφαίνεται ἐκ τοῦ τέως μικροῦ ἔρπειοῦ, ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τοσοῦτον δράκοντα πεφηνέναι καὶ ταῦτα ἀνθρωπόμορφον καὶ τιθασσόν»*.

Πλὴν τούτου εἶχε κατασκευάσει καὶ πρόσθετόν τινα κεφαλὴν δράκοντος, τῆς ὁποίας τὸ στόμα ἀνοιγοκλείον δι' ἀοράτων ἱππείων τριχῶν, ἄφινε νὰ φαίνεται δρακοντία γλῶσσα κινουμένη καὶ αὕτῃ διὰ τοῦ ἰδίου τρόπου. *«Κεφαλὴν δράκοντος ὀθονίνην, ἀνθρωπόμορφόν τι ἐπιφαίνουσαν, κατάγραπτον πάνυ εἰκασμένην, ὑπὸ θριξίν ἱππείαις ἀνοίγουσάν τε καὶ αὖθις ἐπικλείουσαν τὸ στόμα καὶ γλῶττα οἷα δρακόντων, διττὴ μέλαινα προέκυπτεν ὑπὸ τριχῶν καὶ αὕτῃ ἐλκομένη»*. Τὸν ὄφιν λοιπὸν τοῦτον παρούσiasεν ὥς τὸν Ἀσκληπιόν. Δικαιολογῶν ὅμως ὁ Λουκιανὸς τοὺς ἀπλοϊκοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι μολονότι ἔψαυον αὐτόν, ἐν τούτοις ἐπίστευον εἰς αὐτόν, λέγει ὅτι ἦτο τόσον τεχνικῶς κατασκευασμένη ἡ πρόσθετος ἐκείνη κεφαλὴ, τὴν ὁποίαν ἔβλεπον ἀνοιγοκλείουσαν ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς οἰκίας, ὥστε ἔπρεπε νὰ εἶναι κανεὶς Δημόκριτος ἢ Ἐπίκουρος ἢ Μητροδῶρος ἢ ἄλλος τις ὥστε νὰ ἀπιστήσῃ.

IV

Ἐντὸς ὀλίγου κατὰ χιλιάδας συνέρρεον ἐκ Βιθυνίας, Γαλατείας καὶ Θράκης οἱ προσκυνηταί, ἵνα ἴδωσι τὸν ἀνθρωπόμορφον Θεόν, ὅστις ὠνομιάσθη Γλύκων ἐκ τινος ἐμμέτρου καὶ θείου προστάγματος, τὸ ὁποῖον ἐξεφώνησεν ὁ Ἀλέξανδρος :

Εἰμὶ Γλύκων τρίτον αἶμα Διός, φῶς ἀνθρώποισι.¹

Οὕτω λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τοῦ Γλύκωνος τούτου εἶδεν ἐκπληρούμενα τὰ ὄνειρά του, ἔχων εἰς τὴν διάθεσίν του ἐπικερδεστάτην ἐπιχείρησιν. Ἦρchiσε λοιπὸν δίδων χρησμοὺς εἰς τοὺς προσερχομένους ἀναγγέλλων συνάμα εἰς αὐτοὺς ὅτι διὰ νὰ ἔχωσιν οἱ χρησμοί του μεγαλείτερον κῦρος καὶ ἐπιβολήν, ἡδύναντο νὰ ὑποβάλλωσι τὰς ἐρωτήσεις των ἐγγράφως καὶ ἐνσφραγίστως, εἴτε διὰ πηλοῦ, εἴτε διὰ κηροῦ, εἴτε τέλος δι' ἄλλου τρόπου. Ἐκεῖνος παραλαμβάνων τότε τὰς ἐνσφραγίστους ἐρωτήσεις, κατήρχετο εἰς τὸ ἄδυτον τοῦ ναοῦ, ὅστις εἶχε πλέον τελειώσει, καὶ ἐκεῖ κατώρθωνε τεχνήντως νὰ ἀποσφραγίσῃ αὐτάς.² Ἀναγινώσκων δ' αὐτάς ἀπῆντα καταλλήλως δι' ἑξαμέτρου, καὶ σφραγίζων ἐκ νέου αὐτάς, παράδιδεν εἰς τοὺς ἐρωτῶντας, πρὸς μεγάλην ἑκπληξιν αὐτῶν. Οἱ χρησμοί του καὶ αἱ ἀπαντήσεις ἦσαν λοξοὶ καὶ ἀμφίβολοι, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀσαφεῖς, ἄλλους μὲν προτρέπων, ἄλλους δὲ ἀποτρέπων καὶ ἄλλους συμβουλευὼν διαφόρους θεραπείας, ἀφοῦ ὅπως εἴτομεν ἐγνώριζε καὶ τὴν ἱατρικὴν. Εἰς μεγάλην ἐκτίμησιν εἶχε τὰς κυτμίδας, εἰδὸς τι ἐμπλάστρου, κατεσκευασμένου ἐκ λίπους αἰγός.

Ἀμοιβὴ δι' ἕκαστον χρησμὸν εἶχεν ὁρισθῆ δραχμὴ μία καὶ ὀβολοὶ δύο ποσὸν βεβαίως μικρὸν καὶ ἀσήμαντον. Ἀλλὰ τοιαύτη ἦτο ἡ συρροὴ τῶν ἐπισκεπτῶν, ὥστε κατ' ἔτος συνεπληροῦτο τὸ ποσὸν 70-80 χιλιάδων δραχμῶν, ποσὸν ἀρκετὰ σημαντικὸν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Πρὸς διεκπεραίωσιν δὲ τῆς κολοσσιαίας ταύτης ἐπιχειρήσεως, εἶχε πολλοὺς συνεργάτας καὶ ὑπηρέτας καὶ πευθῆνας, ἀνταποκριτὰς ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον, καὶ χρησιμοποιοῦς καὶ χρηματοφύλακας καὶ γραμματεῖς καὶ ἐπισφραγιστὰς καὶ ἐξηγητὰς, μισθοδοτῶν ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν του.

Ἀλλὰ δὲν ἦρκεῖτο μόνον εἰς τὴν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας πελατείας του. Ἐξάπέστειλε καὶ εἰς τὰς λοιπὰς χώρας ἀνθρώπους τῆς ἐμπιστοσύνης του, ἵνα διὰ τῶν διηγήσεών των διαδώσουν τὴν φήμην τοῦ Μαντείου του. Διέδιδον λοιπὸν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἡδύνατο νὰ προείπῃ τὰ μέλλοντα, νὰ ἀνευρίσκῃ δραπετάς, ν' ἀποκαλύπτῃ κλέπτας καὶ ληστὰς, νὰ ἀνευρίσκῃ κεκρυμμένους θησαυροὺς, νὰ θεραπεύῃ τοὺς πάσχοντας, ἐνίοτε δὲ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν καὶ νεκροὺς. Αἱ κατὰ τοιοῦτον τρόπον διαδιδόμεναι ὑποσχέσεις ἦσαν

1) Ἦτοι: «Εἰμαι ὁ Γλύκων, τρίτου βαθμοῦ ἀπόγονος τοῦ Διός, φῶς διὰ τοὺς ἀνθρώπους.»

2) Παραλείπομεν τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς παραβιάσεως τῶν ἐνσφραγίστων τούτων ἐρωτήσεων, παραπέμποντες εἰς τὸν Λουκιανόν, ὅστις ἐν ἐκτάσει περιγράφει αὐτούς.

ίκαναὶ καὶ τοὺς μᾶλλον σκεπτικούς καὶ δυσπίστους νὰ κλονίσωσι καὶ σαγηνεύσωσι. Συρροή ὅθεν μεγίστη πανταχόθεν τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, «*δρόμος οὖν καὶ ὠθισμὸς ἀπανταχόθεν*», ὅπως λέγει ὁ Λουκιανός, θυσίαι καὶ πλούσια ἀφιερώματα καὶ δαπλασία ἀμοιβή εἰς τὸν προφήτην καὶ μαθητὴν τοῦ Θεοῦ, καθ' ὅσον ὑπῆρχε καὶ ἄλλος τις χρησμὸς μεγάλως ὑποβοηθῶν τὸ ἔργον του :

*Τιέμεναι κέλομαι τὸν ἐμὸν θεράποντα προφήτην,
Οὐ γάρ μοι κτενάων μέλεται ἄγαν, ἀλλ' ὑποφήτην.¹*

V

Ἐπειδὴ ὅμως ἤρξατο κατ' αὐτοῦ ἀντενέργειά τις, ἰδίως δὲ ἐκ μέρους τῶν Ἐπικουρείων, καὶ ἡ ἀγυρτεία του ἤρχισε νὰ ἀποκαλύπτηται, ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις «*τερατεία φίλος, ἀληθεία δ' ἐχθιστος*» ἦτο, ἵνα φοβίσῃ τοὺς κατ' αὐτοῦ καταφερομένους, εἶπεν εἰς τοὺς θαυμαστάς του ὅτι ὁ Πόντος ἐπληρώθη Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ἀποθρασυνθέντες ἐτόλμων νὰ βλασφημῶσιν ἀσεβέστατα αὐτόν, συνάμα δὲ παρώτρυνεν αὐτοὺς νὰ τοὺς λιθοβολῶσιν, ὅσοι ἤθελον νὰ ἔχωσι τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ. Τοιοῦτον δὲ ἦτο τὸ κατὰ τοῦ Ἐπικούρου μῖσος αὐτοῦ, ὥστε ὅταν ἠρωτήθη παρὰ τινος τί κάμνει εἰς τὸν Ἀδην ὁ Ἐπίκουρος, ἀπήντησε διὰ τοῦ ἑξῆς χρησμοῦ :

Μολυβδαίνας ἔχων τὰς πέδας ἐν βορβόρῳ κάθηται.²

Ὁ κατὰ τῶν Ἐπικουρείων καὶ τοῦ διδασκάλου των ἀγὼν ὑπῆρξεν ἄσπονδος καὶ φοβερός· καὶ πολὺ δικαίως, διότι ἀπὸ ποῖον εἶχε νὰ φοβῇται περισσότερον, παρὰ ἀπὸ τὸν Ἐπίκουρον, ὅστις τὴν φύσιν μόνον παρειήρει, καὶ μόνον τὴν ἀλήθειαν ἀνεζήτηι, καταγελῶν καὶ περιπαίζων πάντα ταῦτα; Οὗτος δὲ εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἐμίσει θανασίμως καὶ τοὺς κατοίκους τῆς περὶ τὸν Πόντον Ἀμάστριος,³ καθ' ὅσον ἐγνώριζεν ὅτι ὑπῆρχον πολλοὶ ὅπαδοι τοῦ Λεπίδου⁴ καὶ ἄλλοι πολλοὶ δμόφρονες. Διὰ τοῦτο δὲ οὐδέποτε ἐχρησιμοδότησεν εἰς Ἀμαστριανόν. Καὶ ὅταν ποτὲ ἐτόλμησε νὰ χρησιμοδοτήσῃ εἰς ἀδελφὸν συγκλητικοῦ τινος Ἀμαστρινοῦ δὲν ἠδυνήθη νὰ πλάσῃ κατάλληλον τοιοῦτον. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ συγκλητικοῦ παρεπονεῖτο διὰ

1) Ἦτοι : « Διατάσσω νὰ ἀμείβεται ὁ λειτουργός μου προφήτης· διότι δὲν ἐνδιαφέρομαι τόσον διὰ τὰς πρὸς ἐμὲ προσφοράς, ὅσον διὰ τὸν προφήτην ».

2) Ἦτοι : « Φέρων δεσμὰ ἐκ μολύβδου κάθηται εἰς τὸν βόρβορον ».

3) Ἡ Ἀμαστρις (τουρκιστὶ Ἀμαστρα), κεῖται ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀπέχουσα 17 χιλιόμετρα πρὸς ἀνατολὰς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Παρθενίου ποταμοῦ. Ἐκτίσθη δὲ περὶ τὰ 300 π. Χ. ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Σησάμου, ἀποικίας τῶν Μεγαρέων, ὑπὸ τῆς βασιλείας Ἀμάστριος, θυγατρὸς τοῦ Ὁξυάρου, ἀδελφοῦ Δαρείου τοῦ Κοδομανοῦ. Ἐκλήθη δὲ ἔνεκα τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς « δεξιὸς ὀφθαλμὸς τοῦ κόσμου ».

4) Περὶ τοῦ Λεπίδου τούτου δὲν ἔχομεν σαφεῖς πληροφορίας. Ἦτο ἑπαρχὸς Ῥωμαῖος ἢ φιλόσοφος τις ἐπικούρειος καταφερόμενος κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ;

πόνον τοῦ στομάχου «ὀδύνην στομάχου» καὶ ὁ Ἀλέξανδρος τὸν παρήγγειλε νὰ τρώγῃ χοίρειον πόδα μετὰ μαλάχης παρεσκευασμένον.

Μάλβακα χοιρέων ἱερῇ κυμίνευσαι σιπύδωρ.

Καὶ δὲν ἔφθασε μέχρις ἐδῶ ἡ ἀγυρτεία του. Διὰ τὰ ἐκπλήξη περισσότερον τὰ πλήθη, ὑπέσχετο ὅτι θὰ ὠμίλει αὐτὸς ὁ Θεὸς ἄνευ ὑποφύτου. Πρὸς τοῦτο διὰ καταλλήλου μηχανήματος ἔδιδε τὰς ἀπαντήσεις αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀνοιγοκλείων τὸ τεχνητὸν στόμα του ἄνευ φανεραῦς μεσολαβήσεως τοῦ ὑποφύτου, ἀλλὰ διὰ τινος ἄλλου «ἐμβοῶντος ἔξωθεν». Ἐκαλοῦντο δὲ οἱ χρησμοὶ οὗτοι «αὐτόφωνοι» καὶ ἐδίδοντο οὐχὶ εἰς τὸν τυχόντα ἀλλ' εἰς τοὺς πλουσίους καὶ γενναιοδῶρους.

Τοιοῦτος αὐτόφωνος χρησμὸς ἦτο ὁ δοθεὶς εἰς τὸν Σεβηριανόν, Ῥωμαῖον στρατηγόν, διὰ τοῦ ὁποίου τὸν συνεβούλευε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀρμενίαν:

*Πάρθους Ἀρμενίους τε θοῶ ὑπὸ δουρὶ δαμάσας,
νοστήσεις Ῥώμην, καὶ θύμβριδος ἀγλαὸν ὕδωρ
στέμμα φέρων κροτάφοισι μεμιγμένον ἀκτίνεσσιν.¹*

Πεισθεὶς ὁ ἡλίθιος ἐκεῖνος στρατηγὸς εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀρμενίαν τῷ 162 π. Χ., ὅπου ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Ὀθρυάδου καὶ ἀπέθανε κατακοπείς ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τῶν Ἀρμενίων. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἵνα μὴ κατηγορηθῇ ἐπὶ ἀστοχίᾳ, ὑπεξήρесе τὸν δοθέντα χρησμὸν ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ Μαντείου, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἔδωκε τὸν ἑξῆς:

*Μὴ σὺ γ' ἐπ' Ἀρμενίους ἐλάαν στρατόν, οὐ γὰρ ἄμεινον,
μή σοι θηλυχίτων τις ἀνὴρ τόξον ἄπο λυγρὸν
πότιμον ἐπιπροϊείς, παύσῃ βοιότιο φάους τε.²*

Πλὴν τῶν αὐτοφώνων χρησμῶν ἐπενόησε καὶ τοὺς «μεταχρονίους χρησμούς», πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῶν χρησιμοδοτηθέντων καὶ ἀποτυχόντων. Οὕτω καὶ εἰς τοὺς μελλοθανάτους ἐκ νόσου τινὸς ἐπηγγέλλετο ὑγείαν, ὅταν δὲ ἀπέθνησκον εἶχεν ἄλλον ἔτοιμον χρησμὸν ἀναιροῦντα τὸν πρῶτον, ὅπως π. χ. ὁ κατωτέρω:

*Μηκέτι δίξῃσθαι νόυσοιο λυγρῆς ἐπαρωγὴν·
πότιμος γὰρ προφανής, οὐδ' ἐκφυγέειν δυνατόν σοι.³*

1) Ἦτοι: «Ἀφοῦ ὑποτάξῃς τοὺς Πάρθους καὶ τοὺς Ἀρμενίους, θὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν Ῥώμην φέρων ἀκτινωτὸν στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς».

2) Ἦτοι: «Μὴ ἐκστρατεύσῃς κατὰ τῶν Ἀρμενίων, διότι δὲν θὰ σοῦ ἀποβῇ εἰς καλόν. Ἀνὴρ θηλυπρεπὴς θὰ σοῦ δώσῃ σκληρὸν θάνατον καὶ θὰ σὲ στερήσῃ τὴν ζωὴν καὶ τὸ φῶς».

3) Ἦτοι: «Μάτην περιμένεις σωτηρίαν ἀπὸ τὴν δεινὴν νόσον. Ὁ θάνατος εἶναι βέβαιος καὶ νὰ τὸν ἀποφύγῃς ἀδύνατον».

VI

Τόσον τελείως εἶχε διοργανώσει τὸ ἔργον του, καὶ τόσον ἀριστοτεχνικῶς ἐγνώριζε νὰ ἐκμεταλλεύεται τὰ πλήθη, ὥστε δὲν παρέλειψε νὰ συνάψῃ φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὰ μαντεῖα τῆς Κλάρου¹, τῶν Διδύμων² καὶ τῆς Μαλλοῦ.³ Μάλιστα καὶ πολλοὺς παρέπεμπεν εἰς αὐτὰ ἵνα ζητήσωσι χρησμούς λέγων :

Εἰς Κλάρων ἴεσο νῦν τοῦμοῦ πατρὸς ὡς ὅπ' ἀκούσῃ⁴,
ἢ

Βραγχίδεων ἀδύτοισι πελάζεο, καὶ κλῦε χρησμῶν,⁵
ἢ

Εἰς Μαλλὸν χώρει, θεσπίσματα τ' Ἀμφιλόχοιο.⁶

Ἡ φήμη τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπέβη παγκόσμιος. Καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἰταλίας ἄθροοι προσήρχοντο εἴτε αὐτοπροσώπως εἴτε καὶ δι' ἀντιπροσώπων. Μάλιστα δὲ καὶ σοβαροὶ ἄνδρες καὶ ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων. Διὰ τῶν πολλῶν πρακτόρων τοὺς ὁποίους εἶχε διασκορπισμένους ἀνὰ τὸ ἀχανὲς Ῥωμαϊκὸν κράτος, μετὰ τῶν ὁποίων εὕρισκετο εἰς τακτικὴν ἐπικοινωνίαν, ἐγνώριζε περίπου τὰ διατρέχοντα. Οὗτοι κατώρθωνον νὰ μανθάνωσι τὸ εἶδος τῶν ἐρωτήσεων, τὰς ὁποίας ἔμελλον νὰ τοῦ ἀπευθύνωσι διάφοροι Ῥωμαῖοι, διεβίβαζον εἰς αὐτὸν ταύτας, ὥστε πολλάκις πρὶν ἢ φθάσουν αἱ ἐρωτήσεις, ἐκεῖνος ἀπῆντα εἰς αὐτάς. Ἀνοίγων λοιπὸν τὰς ἐπιστολὰς καὶ ἀναγινώσκων αὐτάς, ἐὰν μὲν εὔρισκε τὰς ἐρωτήσεις πολιτικῆς φύσεως ἢ ἐπισημανεῖς, ἐκράτει αὐτάς μὴ ἀποστέλλων οὔτε τὰς ἐπιστολὰς οὔτε χρησμούς, ἵνα τοὺς ἐρωτῶντας ἔχει ὑποχείριους, σχεδὸν δούλους, ἀφοῦ ἐγνώριζε τὰ μυστικά των. Φαντασθῶμεν λοιπὸν τὴν ἡδύνατον νὰ καρπωθῇ ὁ Ἀλέξανδρος παρὰ τῶν πλουσίων ἐκείνων καὶ δυναμένων, τῶν ὁποίων ἐκράτει τὰ μυστικά των, «ἐντὸς τῶν ἀρκύων αὐτοῦ.» Μία λέξις του ἡδύνατον νὰ τοὺς καταστρέψῃ.

Μεταξὺ λοιπὸν τῶν ἐπισήμων Ῥωμαίων, ἦτο καὶ ὁ Ῥουτιλλιανός, ἀνὴρ καλὸς καὶ χρηστὸς κατὰ τὰ ἄλλα διακριθεὶς εἰς πολλὰ ἀξιώματα, ἀλλ' ἐπιπόλαιος καὶ στενοκέφαλος ὅσον ἀφορᾷ τὰ θεῖα. «Περὶ τοὺς θεοὺς πάνυ νοσῶν, ὅπως λέγει ὁ Λουκιανός, καὶ ἀλλόκοτα περὶ αὐτῶν πεπιστευκῶς καὶ εἰ μόνον ἀληγιμένον που λίθον, ἢ ἐστεφανωμένον θεάσαιο, προσπίπτειν αἰεὶ

1) Παρὰ τὴν Κολοφῶντα, ὅπου ὑπῆρχε τὸ περίφημον μαντεῖον τοῦ Κλαρίου Ἀπόλλωνος.

2) Πρὸς νότον τῆς Μιλήτου, περὶ τὰ 180 στάδια εἰς τὴν τοποθεσίαν Δίδυμα.

3) Ἀνατολικῶς τῆς Ταρσοῦ, ἐπὶ τοῦ Πυράμου ποταμοῦ τῆς Κιλικίας.

4) Ἦτοι : «Πήγαινε τώρα εἰς τὴν Κλάρων διὰ νὰ ἀκούσῃς καὶ τοῦ πατρός μου τὴν γνώμην ».

5) Ἦτοι « Εἰς τὸν ναὸν τῶν Βραγχιδῶν πήγαινε καὶ ζήτηι χρησμούς ». Τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος τὸ μαντεῖον ἐπεμελεῖτο κληρονομικῶς ἢ οἰκογένεια τῶν Βραγχιδῶν.

6) Ἦτοι : « Εἰς Μαλλὸν ζήτηι τὰς γνώμας τοῦ Ἀμφιλόχου ». Ὁ Ἀμφίλοχος ἦτο μετὰ τοῦ Μόψου υἱοὶ τῆς Μαντοῦς καὶ ἰδρυταὶ τοῦ μαντείου τῆς Μαλλοῦ κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον.

καὶ προσκυνῶν καὶ ἐπὶ πολὺ παρεστῶς καὶ εὐχόμενος καὶ ἀγαθὰ παρ' αὐτοῦ αἰτῶν. »

Οὗτος ἀκούων νὰ γίνεται λόγος περὶ τοῦ μαντείου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, παρ' ὀλίγον νὰ ἐγκαταλίπη τὸ ἀξίωμα του καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἀβωνότειχον.

Ὁ Ῥουτιλλιανὸς εἶχεν υἱὸν ἐκ τῆς πρώτης γυναικὸς του. Ὅταν λοιπὸν οὗτος ἠρώτησε τὸ μαντεῖον εἰς ποῖον νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν ἐκπαίδευσίν του, τὸ Μαντεῖον ἀπήντησε:

Πυθαγόρην πολέμων τε διάκτορον ἐσθλὸν αἰοδόν.¹

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπέθανεν ὁ υἱὸς τοῦ Ῥουτιλλιανοῦ, μὴ προφθάσαντος τοῦ δυστυχοῦς πατρὸς νὰ εὔρῃ τὸν κατάλληλον διδάσκαλον. Ὁ Ἀλέξανδρος τότε περιῆλθεν εἰς ἀμηχανίαν, καὶ δὲν ἐγνώριζε τί νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τοὺς κατηγόρους του. Ὁ Ῥουτιλλιανὸς ὅμως, ἦτο ἡὺχαριστημένος ἐκ τοῦ χρησμοῦ καὶ σχεδὸν ἀπελογεῖτο ὑπὲρ τοῦ Μαντείου, λέγων ὅτι ὁ Θεὸς προεῖδε τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του, ἀφοῦ τὸν διέταξε ζῶντος αὐτοῦ οὐδένα νὰ προσλάβῃ διδάσκαλον, διότι διδάσκαλοί του θὰ ἦσαν ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Πυθαγόρας, πρὸ πολλοῦ ἀποθανόντες, τοὺς ὁποίους ἐπόμενον ἦτο νὰ συναντήσῃ ὁ υἱὸς του εἰς τὸν Ἄδην.

Κατὰ τὶ λοιπὸν ἡδύνατό τις νὰ κατηγορήσῃ τὸν Ἀλέξανδρον, ἀφοῦ εἶχε νὰ κάμῃ μὲ ἀνθρώπους τοιαύτης διανοητικῆς ἀναπτύξεως;

Ὅταν πάλιν ὁ Ῥουτιλλιανὸς ἠρώτησε τὸ Μαντεῖον, εἰς ποίους εἶχε μετεμψυχωθῇ, καὶ τίνος ψυχὴν φέρει, τὸ Μαντεῖον ἀπέστειλε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν:

*Πρῶτον Πηλείδης ἐγένον· μετὰ ταῦτα Μένανδρος·
Εἶθ' ὅς νῦν φαίνῃ, μετὰ δ' ἔσσειαι ἡλιάς ἀκτίς,
ζήσεις δ' ὀγδώκοντ' ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν λυκάβαντας.²*

Ἀλλὰ καὶ ὁ χρησμὸς οὗτος δὲν ἐπηλήθευσε, διότι ὁ Ῥουτιλλιανὸς παραφρονήσας ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐβδομήκοντα ἔτων, χωρὶς νὰ περιμένῃ τὴν ὑπόσχασιν τοῦ Θεοῦ. Ἦτο δὲ καὶ ὁ χρησμὸς οὗτος ἐκ τῶν « αὐτοφώνων ».

Ὅταν πάλιν τὸν ἠρώτησε πότε θὰ ὑπανδρευθῇ τοῦ ἀπήντησε:

Γῆμον Ἀλεξάνδρου τε Σεληναίης τε θύγατρα.³

1) Ἦτοι: « Τὸν Πυθαγόραν καὶ τὸν ἔνδοξον ψάλτην τῶν πολέμων », δηλαδὴ τὸν Ὅμηρον.

2) Ἦτοι: « Κατὰ πρῶτον ὑπῆρξες υἱὸς τοῦ Πηλέως, ἔπειτα Μένανδρος, ἔπειτα ὁποῖος εἶσαι τώρα. Κατόπιν θὰ γίνῃς ἡλιακὴ ἀκτίς καὶ θὰ ζήσῃς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἔτη ». Γνωστὸν ὅτι τὸ λυκάβας σημαίνει τὸ ἔτος, ἐξ οὗ καὶ αἱ ὥραι τοῦ ἔτους λυκαβαντίδες.

3) Ἦτοι: « Νὰ νυμφευθῇς τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Σελήνης ».

Τὸν χρησμὸν τοῦτον ἔδωκεν ἀπὸ σκοποῦ ὁ Ἀλέξανδρος. Διότι ἀπὸ πολλοῦ εἶχε διαδόσει ὅτι τὴν θυγατέρα τὴν ὁποίαν εἶχε, τὴν ἀπέκτησεν ἐκ τῆς Σελήνης, ἡ ὁποία τοῦ ἐρωτεύθη ἐνῶ ἐκοιμᾶτο, σύννηθες ἐλάττωμα τῆς Σελήνης. Ὁ Ῥουτιλλιανὸς λαβὼν τὸν χρησμὸν τοῦτον, ἐζήτησεν εἰς γάμον τὴν κόρην τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἅν καὶ ἦτο ἐξηκοντούτης, ὑπερηφανευόμενος διὰ τὴν οὐρανίαν πενθεράν του, εἰς τὴν ὁποίαν ἑκατόμβας ὀλοκλήρους προσέφερε προσευχόμενος.

Τοιαύτη ἦτο ἡ δύναμις τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὥστε οὐδ' αὐταὶ αἱ Ῥωμαῖ καὶ ἀρχαὶ ἠδύναντο νὰ ἀντιδράσωσιν εἰς τὰς ἐνεργείας του. Διαρκοῦντος τοῦ Παρθικοῦ πολέμου, ἔπεμπε χρησιμοὺς προλέγων λοιμούς, πυρκαϊὰς καὶ σεισμούς, ἀπὸ τῶν ὁποίων ὑπέσχετο ὅτι θὰ τοὺς ἔσωζεν. Μάλιστα ἔστειλε πανταχοῦ καὶ στερεότυπὸν τινα αὐτόφωνον χρησμὸν κατὰ τοῦ λοιμοῦ ἔχοντα ὡς ἑξῆς:

Φοῖβος ἀκερσοκόμης λοιμοῦ νεφέλην ἀπερύκει.¹

Τὸν χρησμὸν τοῦτον ἔβλεπέ τις πανταχοῦ γεγραμμένον ὡς φυλακτὸν καὶ ἀλεξίκακον ἐπὶ τῆς εἰσόδου τῶν οἰκιῶν. Κατὰ σύμπτωσιν τὸ ἀποτέλεσμα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦτο ἀντίθετον, καὶ ἠρημώθησαν ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ περισσότερο αἱ οἰκίαι ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφή. Ἀλλ' οἱ πλεῖστοι εἶχον τοιαύτην ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν χρησμὸν, ὥστε ἀδιαφοροῦντες διὰ τὸν λοιμόν, ἀνέμενον τὴν σωτηρίαν των ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ στίχου τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα τοξεύοντα τὸν λοιμόν.

VII

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἀγυρτεία του, καὶ τοσαύτη ἡ αὔξουσα δύναμις του, ὥστε συνέστησε καὶ ἐορτὴν τινα μυστικὴν μὲ λαμπαδηφορίας καὶ ἱεροφαντίας, διαρκοῦσαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Καὶ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν ἐγίνετο προκήρυξις ὅπως εἰς τὰς Ἀθήνας λέγουσα: « *Εἴ τις ἄθεος ἢ Χριστιανὸς ἢ Ἐπικούρειος, ἥκει κατάσκοπος τῶν ὁργίων φευγέτω· οἱ δὲ πιστεύοντες τῷ Θεῷ τελείσθωσαν τύχη τῇ ἀγαθῇ.* » Ἀφοῦ ἐξεδιώκοντο οἱ βέβηλοι, ἐωρτάζετο μυστικῶς καὶ δραματικῶς ὁ τοκετὸς τῆς Λητοῦς καὶ ἡ γέννησις τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ γάμος τῆς Κορωνίδος καὶ ἡ γέννησις τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἐγένετο ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Γλύκωνος καὶ ἡ γέννησις τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ τρίτη ἡμέρα, ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὸν Ποδαλείριον καὶ εἰς τὸν γάμον τῆς μητρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐπειδὴ δὲ ὠνομάζετο Λαδὶς, ἑκαίοντο δᾶδες. Τελευταῖον δὲ ὡς ἐπισφράγισις τῶν ἐορτῶν ἀναπαρίστατο ὁ ἔρως τῆς Σελήνης καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἡ γέννησις τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, τῆς συζύγου τοῦ Ῥουτιλλιανοῦ. Εἰσακούει δὲ ὁ Ἐνδυμίων-Ἀλέξανδρος, ὅστις προσεποιεῖτο τὸν κοιμώμενον Ἐνδυμίωνα. Τότε κατήρχετο πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς ὀροφῆς ὡς ἐξ οὐρανοῦ δῆθεν ἀντὶ τῆς Σελήνης Ῥουτιγλία τις, ὠραιότατη γυνή, σύζυγος

1) Ἦτοι: « Ὁ βαθύκομος Ἀπόλλων ἀπομακρύνει τοῦ λοιμοῦ τὸ μῖασμα ».

ένος τῶν οἰκονόμων τοῦ Αὐτοκράτορος, ἥτις ὑπὸ τὰ βλέμματα τοῦ γελοίου συζύγου της ἀντήλασσε φιλήματα καὶ ἐναγκαλισμούς. Αὕτη ἡ Ῥουτιγλία ἦτο πραγματικῶς ἐρωμένη τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἂν τὸ φῶς δὲν ἦτο ἀρκετόν, ἴσως νὰ συνέβαινε καὶ κᾶτι ἐκ τῶν μᾶλλον ἀποκρύφων, « τὰχ' ἂν τι καὶ τῶν ὑπὸ κόλπου ἐπράττετο », ὅπως λέγει ὁ Λουκιανός. Μετ' ὀλίγον ἐπανήρχετο πάλιν ὁ Ἀλέξανδρος μὲ στολὴν ἱεροφάντου, καὶ ἐν μέσῳ γενικῆς σιωπῆς ἔλεγε μεγαλοφώνως « *ὦ Γλύκων* », ¹ ἀπῆντων δὲ οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτὸν δῆθεν Εὐμολπίδαι ² καὶ οἱ κῆρυκες, οἱ ὅποιοι ἦσαν παφλαγόνες φέροντες ὑποδήματα ἐξ ἀκατεργάστου δέρματος καὶ ἀναδίδοντες βαρεῖαν ὁσμὴν σκορόδου, « *ὦ Ἀλέξανδρε* ».

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δαδουγιῶν καὶ τῶν μυστικῶν χορῶν, ³ ἄφινεν ἐπίτηδες νὰ φαίνεται ὁ μηρός του, ὁ ὅποιος περιβεβλημένος μὲ δέσμα ἐπὶ χρυσοῦ, ἔλαμπεν ὑπὸ τὸ φῶς τῶν λαμπάδων. Ἡ θεὰ τοῦ χρυσοῦ μηροῦ ἤρκησε νὰ προκαλέσῃ ζωηράν συζήτησιν, δύο δὲ μωρόσοφοι συνεζήτησαν ἐὰν ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε τὴν ψυχὴν τοῦ Πυθαγόρου, ἀφοῦ εἶχε καὶ χρυσοῦν τὸν μηρόν αὐτοῦ, εἴτε ἄλλην ἀνάλογον. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠδύναντο νὰ φθάσωσιν εἰς συμπέρασμά τι, προσῆλθον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ λύσῃ τὴν διαφορὰν των. Ὁ θεὸς Γλύκων τότε ἔλυσε τὴν ἀπορίαν των διὰ τοῦ ἑξῆς χρησμοῦ:

*Πυθαγόρου ψυχὴ, πότε μὲν φθίνει, ἄλλοτε δ' αὖξει,
ἡ δὲ προφητεία, δίης φρενός, ἔστιν ἀπορρώξ.
Καί μιν ἔπεμψε πατήρ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐπαρωγόν·
καὶ πάλιν ἐς Διὸς εἶσι, Διὸς βληθεῖσα κεραυνῶ.⁴*

Ἄλλ' ἡ ἀναίδειά του ἔφθασεν εἰς τὸ ἀπροχώρητον.

Πιρρήγειλεν εἰς τὰς Ποντικὰς καὶ Παφλαγονικὰς πόλεις ν' ἀποστέλλωσιν εἰς αὐτὸν κατὰ τριετίαν « *παῖδας εὐγενεστάτους, ὠραιοτάτους καὶ κάλλει διαφέροντας* », ἵνα ὑμνῶσι μετ' αὐτοῦ τὸν Θεόν των, πράγματι ὅμως ὅπως κορέσωσι τὰς ἀσελγεῖς αὐτοῦ ὀρέξεις. Ἐθέσπισε δὲ καὶ νόμον κατὰ τὸν ὅποιον εἰς οὐδένα ὑπερβάντα τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐπετρέπετο νὰ τὸν ἀσπάζεται εἰς τὸ στόμα πρὸς χαιρετισμόν, ἀλλ' εἰς μὲν τοὺς

1) Ἦτοι: « Εὖγε ἡ χαῖρε Γλύκων », ἐπιφώνημα τῶν μυστικῶν τελετῶν.

2) Οἱ Εὐμολπίδαι ἦσαν ἱερατικὴ οἰκογένεια, ἥτις εἶχε τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς τελέσεως τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων. Κατήγοντο δὲ ἀπὸ τοῦ Εὐμόλπου, υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Χιόνης, θυγατρὸς τοῦ Βορέου, ὅστις κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ Θράκης, ἐγένετο ὁ εἰσηγητὴς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρας καὶ τοῦ Διονύσου. Ἐνταῦθα ὁ Λουκιανὸς εἰρωνεύεται τὴν βάνανυσον ἀκολουθίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἥτις « καρβατίνας ὑποδεδεμένοι, πολλὴν τὴν σκορδάλμην ἐρυγγάνοντο ».

3) Οἱ χοροὶ οὗτοι ἦσαν ἀπαραίτητοι εἰς τὰς μυστικὰς τελετάς, τὰ ὄργια καὶ τὰ μυστήρια ἐν γένει.

4) Ἦτοι: « Τοῦ Πυθαγόρου ἡ ψυχὴ ἄλλοτε μὲν φθίνει, ἄλλοτε δὲ αὖξάνει, ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ προφήτου μου ἐγεννήθη ἐκ τῆς θείας ψυχῆς. Τὸν ἔστειλε δὲ ὁ πατήρ μου διὰ τὸ καλὸν τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων, καὶ πάλιν δὲ θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Δία κεραυνοβοληθείς ».

ἄλλους ἔδιδε νὰ ἀσπάζονται τὴν χεῖρα του, μόνον δὲ τοὺς νεαροὺς κατεφίλει, οὗτοι δὲ ἔκαλοῦντο «οἱ ἐντὸς τοῦ φιλήματος».

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ἐμπαίζων τοὺς μωροὺς καὶ ἀνοήτους διέφθειρε φανερὰ γυναῖκας καὶ μετὰ παίδων συνεκοιμᾶτο. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ἡθικὴ κατάπτωσις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὥστε ἕκαστος τὸ ἐθεώρει ὡς εὐτύχημα νὰ ἀξιωθῇ ἡ σύζυγός του εὐμενοῦς βλέμματος παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐὰν μάλιστα τὸ εὐμενὲς βλέμμα παρηκολουθεῖτο καὶ ὑπὸ φιλήματος, τότε τοῦτο ἐθεώρει ὡς τὴν μεγαλειτέραν εὐτυχίαν διὰ τὸν οἶκόν του. Πολλὰ μάλιστα καὶ ἐκαιχῶντο ὅτι εἶχον γεννήσει ἐξ αὐτοῦ, οἱ δὲ μακάριοι σύζυγοὶ των ἐπεβεβαίουν τὸ πρᾶγμα.

VIII

Εἷς τινα κάτοικον τῆς Παφλαγονικῆς πόλεως Τίου, Σακέρδωτα τὸ ὄνομα, ὁπαδὸν τοῦ Ἐπικουρείου Λεπίδου, μεταξὺ καὶ ἄλλων χρησμῶν ἔδωκε καὶ τὸν ἐξῆς χρησμόν :

Μὴ πείθου Λεπίδω, ἐπεὶ οἱ λυγρὸς οἶτος ὀπηδοί.¹

Ὅτε δὲ ποτε ἐτόλμησέ τις τῶν Ἐπικουρείων νὰ ἐξελέγξῃ αὐτὸν παρουσία πολλῶν, διέτρεξε τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων. Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἤρχισαν νὰ λιθοβολῶσιν αὐτόν, καὶ παρ' ὀλίγον νὰ ἐφονεύετο ἂν δὲν ἔσωζεν αὐτὸν Δημόστρατός τις ἐκ τῶν προκρίτων τοῦ Πόντου. Ἀλλοίμονον δὲ ὅταν εἰς τὸν προσερχόμενον νὰ ζητήσῃ χρησμόν ὁ Ἀλέξανδρος ἀπῆντα ἔσωθεν «ἐς κόρακας». Ὁ λαμβάνων τοιαύτην ἀπάντησιν οὔτε εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἐγίνετο δεκτός, καὶ πάντες τοῦ ἡρνοῦντο πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ ἀπεδιώκετο ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ὡς ἄθεος καὶ Ἐπικούρειος· τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ μεγαλείτερος ὄνειδισμός.

Οὐδένα ἐφοβεῖτο, παρὰ μόνον τὸν Ἐπίκουρον καὶ τοὺς μαθητάς του ὡς ἀντιζήλους αὐτοῦ καὶ πολεμίους τῶν μαγγανειῶν του. Διὰ τοῦτο εὗρών ποτε τὰς «Κυρίας δόξας»,² τὸ ἄριστον τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἐπικούρου, ὅπου περιέχονται ἐν συνόψει αἱ κυριώτεραι τῶν δοξασιῶν του, ἀφοῦ τὸ ἔφερεν εἰς τὴν ἀγοράν, τὸ κατέκαυσεν ἐπὶ ξύλων συκῆς, ὡς νὰ ἔκαιεν αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἐπίκουρον, τὴν δὲ τέφραν ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν, συνοδεύσας τὴν πρᾶξιν ταύτην μὲ τὸν ἐξῆς χρησμόν :

1) Ἦτοι : «Μὴ πιστεύῃς εἰς τὸν Λέπιδον, διότι κακὸν τέλος τὸν περιμένει».

2) Ὁ Ἐπίκουρος ὑπῆρξε πολυγραφώτατος, κατὰ δὲ τὸν Διογένη τὸν Λαέρτιον ἔγραψε περὶ τοὺς τριακοσίους τόμους. Τὰ ἄριστα ἐξ αὐτῶν ἦσαν : Τὸ περὶ Φύσεως, Περὶ ἀτόμων καὶ κενοῦ, Περὶ Ἑρωτός, Ἐπιτομὴ τῶν πρὸς τοὺς φυσικούς, Κύριαι δόξαι, Περὶ βασιλείας, καὶ ἄλλα. Αἱ ὑπὸ τοῦ Διογένη Λαερτίου φερόμεναι «Κύριαι δόξαι», κατὰ τὴν γνώμην νεωτέρων τινῶν κριτικῶν, δὲν εἶναι ἔργον τοῦ Ἐπικούρου, ἀλλὰ μεταγενεστέρου μαθητοῦ αὐτοῦ ζήσαντος πρὸ τοῦ Κικέρωνος.

Μέχρις ἡμῶν διετηρήθη ἡ διαθήκη καὶ τρεῖς ἐπιστολαί, ἔνθα ἐν συντομίᾳ περιλαμβάνεται ὁλόκληρος ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἐπικούρου. Περὶ τὰς ἀρχάς δὲ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ἀνεκαλύφθησαν ἀποσπάσματα τινα ἐκ τοῦ περὶ φύσεως συγγραμμάτος του καὶ τινα ἄλλα. (Βλ. Γ. Μιστριώτου, Ἑλληνικὴ Γραμματολογία. τόμ. Β, σελ. 619 καὶ ἐξῆς)

Πυρπολέειν κέλομαι δόξας ἀλαοῖο γέροντος.¹

Καὶ τοῦτο πράττων δὲν ἐσκέφθη ὁ ἄθλιος, λέγει ὁ Λουκιανός, πόσων ἀγαθῶν πρόξενος ἦτο τὸ βιβλίον ἐκείνο εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας καὶ πόσῃ γαλήνῃ καὶ ἀταραξίᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ φρονήματος ἐνέπνεεν. Διότι ἀπῆλათε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τῆς πρὸς τὰ φαντάσματα καὶ τὰς τερατολογίας πίστεως. Ἀντὶ δὲ ματαίων ἐλπίδων καὶ περιττῶν ἐπιθυμιῶν, παρεῖχε τὴν ὀρθοφροσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ πραγματικῶς ἐξήγνιζε τὴν ψυχὴν ὅχι μὲ δᾶδα καὶ σκιλλοκρόμυδον² καὶ ἄλλας τοιαύτας ἀνοησίας, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, τῆς ἀληθείας καὶ τῆς παρησίας.

Πλὴν τῶν ἄλλων διηγεῖται ὁ Λουκιανὸς καὶ ἐν ἀπὸ τὰ μεγαλείτερα τολμήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Χάρις εἰς τοὺς μετὰ τοῦ Ῥουτιλλιανοῦ συγγενικοὺς δεσμούς, ἐγένετο εὐκόλως δεκτὸς εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ τὴν αὐλὴν Ἐνῷ λοιπὸν ὁ κατὰ τῶν Γερμανῶν πόλεμος εὗρίσκετο εἰς τὴν ἀκμὴν του· καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Αὐρήλιος εἶχε συμπλακῇ πρὸς τοὺς Μαρκομάνους καὶ τοὺς Κουϊδούς, ἔστειλε χρησμόν, λέγων νὰ ῥιφθοῦν εἰς τὸν Ἰστρον ποταμὸν δύο λέοντες ζωντανοὶ μετὰ πολλῶν ἄρωμάτων, συγχρόνως δὲ νὰ τελεσθοῦν καὶ μεγαλοπρεπεῖς θυσίαι. Ὁ χρησμὸς οὗτος εἶχεν ὥς ἐξῆς:

*Ἐς δίνας Ἰστροιο διῦπετέος ποταμοῖα
ἐσβαλέειν κέλομαι δοιοὺς Κυβέλης θεράποντας
θῆρας ὀρειτρεφέας, καὶ ὅσα τρέφει Ἰνδικὸς ἀήρ,
ἄνθηα καὶ βοτάνας εὐώδεις· αὐτίκα δ' ἔσται
νίκη καὶ μέγα κῦδος ἅμ' εἰρήνῃ ἐρατεινῇ,³*

Δυστυχῶς ὅμως ὁ χρησμὸς οὗτος δὲν ἐπληθύνευσεν, οἱ δὲ Γερμανοὶ ἐφόβησαν τοὺς διαπεράσαντας εἰς τὴν χώραν των λέοντας ὥς κύνας ἢ λύκους ἀγνώστου εἵδους καὶ τὰ ῥωμαϊκὰ στρατεύματα ὑπέστησαν ἀπωλείας περὶ τὰς 20.000 ἀνδρῶν. Ἐπειτα ἐπηκολούθησαν τὰ εἰς τὴν Ἀκυληΐαν⁴ γενόμενα, ἧτις ἐκινδύνευσεν νὰ κυριευθῇ. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ποσῶς δὲν ἐταράχθη ἐκ

1) Ἦτοι: « Διατάσσω νὰ πυρπολῶνται τὰ ἔργα τοῦ τυφλοῦ γέροντος ». Ἀποκαλεῖ δὲ αὐτὸν γέροντα, καθ' ὅσον ὁ Ἐπίκουρος ἀπέθανε τῷ 270 π. Χ. εἰς ἡλικίαν 72 ἐτῶν ἐξ ἐπισχέσεως τῶν οὔρων.

2) Διὰ τῆς σκίλλης (κοινῶς σκιλλοκρόμυδον) ἐτελεῖτο ὁ ἐξαγνισμὸς εἰς τὰ μυστήρια τῆς Δήμητρος.

3) Ἦτοι: « Εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ ὀρητικοῦ ποταμοῦ Ἰστροῦ, παραγγέλλω νὰ ῥιφθῶσι δύο τῆς Κυβέλης θεράποντες, θηρία ἄγρια, καὶ ὅσα παράγουν αἱ Ἰνδαὶ ἄνθη καὶ εὐώδη βότανα· παρευθὺς δὲ θὰ ἐπέλθῃ νίκη καὶ δόξα μεγάλη καὶ συγχρόνως ἡ ποθητὴ εἰρήνη ».

4) Ἡ Ἀκυληΐα ἢ Ἀκουηλία (λατινιστὶ Aquileia) ἔκειτο ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου εἰς ὀλίγων χιλιομέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ἐκτίσθη τῷ 181 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἀποβάσα τὸ ἐμπορικὸν κέντρον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐπὶ Αὐγούστου ἠρρίθμει 130,000 κατοίκους, ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀδριανοῦ 300,000 καὶ πλέον καὶ ἐκαλεῖτο δευτέρα Ῥώμη. Σήμερον εἶναι μικρὰ καὶ ἄσημος κωμόπολις ἀριθμοῦσα περὶ τοὺς 2,500 κατοίκους.

τῆς ἀτιμίας ἐκείνης, ἀπαντήσας ξηρῶς ὅτι εἰς τὸν χρησμόν του δὲν εἶχε δηλώσει τις ἐκ τῶν δύο θὰ κατεστρέφετο, οἱ Ῥωμαῖοι ἢ οἱ Γερμανοί, ὅπως ἄλλοτε συνέβη μὲ τὸν χρησμόν τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν, τὸν δοθέντα εἰς τὸν Κροῖσον.¹

Παρ' ὅλα ταῦτα καὶ τὴν κατάφωρον ἀγυρτεῖαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡ συρροὴ τῶν ξένων ἐπληθύνετο εἰς τὴν Ἀβωνότειχον. Ἐπειδὴ δὲ ὥς ἐκ τοῦ πλήθους αἱ ζωοτροφίαι ἤρχισαν νὰ μὴ ἐπαρκοῦν, πρὸς χρηματισμὸν ἐπενόησε τοὺς καλονμένους «*νυκτερινούς χρησμούς*». Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ἀσάφεια τῶν χρησμῶν τούτων, ὥστε προσελήφθησαν δύο ἐρμηνευταὶ ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἵνα ὑποβοηθῶσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν «*ἀμφιβόλων καὶ τεταραγμένων χρησμῶν*». Ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἀντάξιοι οὗτοι ἐρμηνευταὶ ἡμείβοντο βασιλικώτατα παρὰ τῶν ζητούντων τὴν ἐξήγησιν τοῦ χρησμοῦ, αὐτοὶ δὲ πάλιν ἐπλήρωνον ἕκαστος εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ἀνὰ ἓν Ἀττικὸν τάλαντον, ἥτοι 6000 δραχμάς.

Ἐνίοτε χωρὶς κανεῖς νὰ ἐρωτήσῃ εἴτε δι' ἑαυτόν, εἴτε διὰ λογαριασμὸν ἄλλου, ὁ Ἀλέξανδρος ἐχρησιμοδότει μόνος του, πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τῶν ἀνοήτων καὶ μωρῶν. Ἴδου π. χ. ἓνας τοιοῦτος αὐτόκλητος χρησμός:

*Λίξεαι ὅστις σὴν ἄλοχον μάλα πάγχυ λεληθῶς
καλλιγένειαν ὑπὲρ λεχέων σαλαγεῖ κατὰ δῶμα;
Δοῦλος Πρωτογένης, τῷ δὴ σύ γε πάντα πέποιθας·
᾿Ωπνες γὰρ ἐκεῖνον, ὃ δ' αὖθις σὴν παράκοιτιν,
ἀντίδοσιν ταύτην ὕβρεως ἰδίας ἀποτίνων.
Ἄλλ' ἐπὶ σοὶ δὴ φάρμακ' ἀπ' αὐτῶν λυγρὰ τέτυκται,
ὥς μήτ' εἰσαίοις, μήτ' εἰσοράοις ἃ ποιοῦσιν·
εὐρήσεις δὲ κάτω ὑπὸ σῶ λέχει ἀγχόθι τοίχου
πρὸς κεφαλῆς· καὶ σὺ θεράπαινα σύννοιδε Καλυψώ.²*

Ποῖος δὲν θὰ ἐταράσσετο, καὶ Δημόκριτος ἀκόμη ἐὰν ἦτο, ἀκούων ὀνόματα καὶ τόπους ἀκριβῶς ἀναφερομένους;

Ἀλλὰ καὶ εἰς βαρβάρους πολλάκις ἐχρησιμοδότει εἰς τὴν πάτριον αὐτῶν γλῶσσαν, Συριαστὶ ἢ Κελτιστί, ὅπως π. χ. ὁ δοθεὶς εἰς Σκύθην τινα.

Μόρφι ἐβάργουλις εἰς σκιὴν χνέγχικραγκ λείπει φάος.

1) Ἐννοεῖ τὸν γνωστὸν χρησμόν: «Κροῖσον Ἄλυν διαβάς, μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει»

2) Ἦτοι: «Ἐπιθυμεῖς νὰ μάθῃς ποῖος ὁ εἰσερχόμενος κρυφίως εἰς τὸν οἶκόν σου σὲ ἀτιμᾷ μετὰ τῆς συζύγου σου; Ὁ δοῦλος σου Πρωτογένης εἰς τὸν ὅποιον ἔχεις πᾶσαν ἐμπιστοσύνην. Ὅ,τι ἔπαθε παρὰ σοῦ, σοῦ τὸ ἀποδίδει εἰς τὴν σύζυγόν σου καὶ ἐκ συμφώνου παρασκευάζονται νὰ σὲ δηλητηριάσωσιν, ὥστε οὔτε νὰ μάθῃς, οὔτε νὰ ἴδῃς τὰ ὑπ' αὐτῶν πραττόμενα. Θὰ εὕρῃς δὲ τὸ δηλητήριον ὑπὸ τὴν κλίνην σου, πλησίον τοῦ τοίχου καὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς κεφαλῆς. Καὶ ἡ ὑπηρέτριά σου Καλυψώ γνωρίζει τὰ πάντα».

IX

Καὶ αὐτὸς ὁ Λουκιανὸς διὰ τὰ ἀστερευθῆ ἠρώτησε πολλάκις τὸν Ἀλέξανδρον. Μεταξὺ ἄλλων ἠρώτησεν ἂν ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο φαλακρός, φροντίσας τὰ σφραγίσῃ τὸ ἐρώτημά του εἰς τρόπον ὥστε τὰ εἶναι ἀδύνατος ἢ παραποίησις τῆς σφραγίδος. Καὶ ἔλαβε τὴν ἐξῆς ἀκατανόητον ἀπάντησιν:

Σαβαρδαλάχου μάλαχ Ἄτις ἄγλος ἦν.

Ἄλλοτε πάλιν τοῦ ἔστειλεν εἰς δύο διάφορα σφραγισμένα δελτία τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν: Ποία ἦτο ἡ πατρὶς τοῦ ποιητοῦ Ὀμήρου, ὥστε τὰ φαίνεται ὅτι τὰ ἐρωτήματα προήρχοντο παρὰ δύο διαφόρων προσώπων. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον ἐρώτημα τοῦ Λουκιανοῦ ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου του, ὅστις τοῦ εἶπεν ὅτι ὁ κύριός του ἐζητεῖ συμβουλὴν διὰ πόνον τινὰ τῆς πλευρᾶς, ἀπήντησε διὰ τοῦ ἐξῆς:

Κυτμίδα χρίεσθαι κέλομαι δροσίην τε κέλητος.¹

Εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἐρώτημα, διὰ τὸ ὅποιον τοῦ εἶπον ὅτι ἀπεπτάλη παρὰ τινος ἐπιθυμοῦντος τὰ μάθη ἂν ἦτο προτιμώτερον τὰ μεταβῆ διὰ θαλάσσης ἢ διὰ ξηρᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἔδωκεν ἀπάντησιν οὐδεμίαν ἔχουσαν σχέσιν πρὸς τὸν Ὀμηρον, τὴν ἐξῆς:

Μὴ σύ γε πλωέμεναι, πεζὴν δὲ κατ' οἶμον ὁδευε.²

Ἄλλοτε πάλιν διὰ μεγαλειτέραν εἰρωνείαν, τοῦ ἔστειλεν ἓνα ἐρώτημα μὲ ψευδὲς ὄνομα, διὰ ὁκτὼ χρησμούς, συνάμα δὲ καὶ ὁκτὼ δραχμὰς καὶ κᾶτι ἀντίτιμον τῶν χρησμῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐξαπατηθεὶς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς καὶ νομίζων ὅτι ὑπῆρχον ὁκτὼ ἐρωτήματα, ἐνῶ ὑπῆρχεν ἓνα μόνον, ἦτο δὲ τοῦτο: «Πότε θὰ ἀποδειχθῇ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξαπατῶν τὸν κόσμον;» τοῦ ἔστειλεν ὁκτὼ χρησμούς, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸ λεγόμενον οὔτε ἄκραν εἶχον οὔτε μέσην, ἀνόητοι καὶ δυσνόητοι.

Μαθὼν τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπίσης δ' ὅτι ὁ Λουκιανὸς προσεπάθει τὰ πείσῃ τὸν Ῥουτιλλιανὸν τὰ μὴ νυμφευθῆ τὴν κόρην ἐνὸς ἀγύρτου, καὶ τὰ μὴ δίδῃ πίστιν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Μαντείου παρεχομένας ἐλπίδας, τὸν ἐθεώρει, ὡς ἦτο ἐπόμενον, μέγαν καὶ ἄσπονδον αὐτοῦ ἐχθρόν. Διὰ τοῦτο ὅταν ποτὲ ὁ Ῥουτιλλιανός, ὅστις ὡς φαίνεται ἦτο φίλος τοῦ Λουκιανοῦ, ἠρώτησε τὸ Μαντεῖον περὶ αὐτοῦ, ὁ Θεὸς ἔδωκε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν:

Νυκτιπλάνοις δάροις χαίρει κοίταις τε δυσάγνοις.³

Ἐν τινι περιοδείᾳ του συνέπεσεν ὁ Λουκιανὸς τὰ μεταβῆ εἰς Ἀβωνότειχον, συνοδευόμενος ὑπὸ δύο στρατιωτῶν, τοὺς ὁποίους εἶχε παραχωρήσει ὁ διοικητὴς τῆς Καππαδοκίας ἵνα προπέμψουν αὐτὸν μέχρι τῆς θαλάσσης. Μαθὼν τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος ἐκάλεσε τὸν Λουκιανὸν μὲ πολλὴν φιλοφρο-

1) Ἦτοι: «Τὰ ἀλείφειν μὲ κυτμίδα καὶ μὲ ἄφρον ἵππου».

2) Ἦτοι: «Μὴ πλεύσης, ἀλλὰ προτίμησε τὴν ξηρὰν ὁδόν».

3) Ἦτοι: «Ἀγαπᾷ τὰ νυκτογυρίσματα καὶ τοὺς ἀνόμους ἔρωτας».

σύνην καὶ ἐκτίμησιν. Ὁ Λουκιανὸς δεχθεὶς τὴν πρόσκλησιν μετέβη εἰς ἐπίσκεψίν του καὶ εὗρεκεν αὐτὸν περιστοιχούμενον ὑπὸ ἄρκετοῦ πλήθους. Εὐτυχῶς ὅτι εἶχε μαζί του καὶ τοὺς δύο στρατιώτας. Μόλις εἰσῆλθεν ὁ Λουκιανός, ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν συνήθειάν του τοῦ ἐπρότεινε τὴν δεξιὰν πρὸς ἄσπασμόν. Ἀλλ' ὁ Λουκιανός, ἀντὶ νὰ φιλήσῃ τὴν χεῖρα, τὸν ἐδάγκασε τόσον δυνατὰ, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ τὴν καταστήσῃ ἄχρηστον. Οἱ παρόντες ὥρμησαν τότε κατ' αὐτοῦ νὰ κατασπαράξουν τὸν βέβηλον, ἡγανακτισμένοι ὄντες εὐθύς ἀπὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ, διότι δὲν εἶχεν ἀποκαλυφθῇ πρὸ τοῦ προφήτου. Ἀλλ' ἐπεμβὰς ὁ Ἀλέξανδρος, καθησύχασε τοὺς περὶ αὐτόν, λέγων ὅτι πολὺ ταχέως καὶ εὐκόλως θὰ καθίστα αὐτὸν εὐπειθῆ καὶ τιθασσόν. εὐθύς ὥς θὰ ἐδείκνυεν εἰς τὸν Λουκιανὸν τὴν ἀρετὴν τοῦ Γλύκωνος, ὅστις ἠδύνατο νὰ μετατρέπη εἰς φίλους καὶ τοὺς πλέον ἐχθρικῶς διακειμένους.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἀπεμάκρυνε πάντας, καὶ ἔμειναν μόνοι των, τοῦ εἶπεν ὅτι ἐγνώριζε καλῶς τὰς πρὸς τὸν Ῥουτιλλιανὸν διαβολὰς του. Ἐπειτα τὸν ἠρώτησε τί παθὼν παρ' αὐτοῦ τόσον ἐχθρικῶς διάκειται πρὸς αὐτὸν ἐνῶ ἂν ἔμενεν ἀδιάφορος θὰ ἠδύνατο πολλὰ νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς μετ' αὐτοῦ φιλίας. Ὁ Λουκιανὸς τότε, τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενος καὶ βλέπων τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διέτρεχεν, ἂν ἐπέμενεν εἰς τὴν ἀρχικὴν του στάσιν, προσεποιήθη ὅτι εὐχαρίστως δέχεται τὴν φιλοφροσύνην ταύτην καὶ ὅτι μετανοεῖ διὰ τὴν διαγωγὴν του. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Λουκιανὸς προσέρχεται μετ' ὀλίγον ὥς φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, πρὸς μεγάλην ἔκπληξιν καὶ θαυμασμόν τῶν περὶ τὸν προφήτην, ὅτι τόσον εὐκόλως ἀπὸ ἐχθροῦ εἰς φίλον μετεβλήθη.

Κατόπιν ὅταν ἠθέλησεν ὁ Λουκιανὸς νὰ ἀναχωρήσῃ, ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ ἔδωκε πολλὰ καὶ πλούσια δῶρα, ὑποσχεθεὶς καὶ πλοῖον νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν διάθεσίν του. Ὁ δὲ Λουκιανὸς μὴ ὑποπτευθεὶς τι καὶ θεωρήσας τὴν πρότασίν του ὥς εἰλικρινῇ, ἀπεδέχθη τὴν προσφορὰν. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε δώσει ἐντολὴν εἰς τὸν πλοίαρχον νὰ τὸν ῥίψῃ εἰς τὴν θάλασσαν. Εὐτυχῶς χάρις εἰς τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ γέροντος πλοίαρχου, ἐσώθη ἀπὸ βεβαίου κινδύνου καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς τοὺς Αἰγιαλοὺς τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ὅπου συναντήσας πρέσβεις τινὰς τοῦ βασιλέως Εὐπάτορος ἐρχομένους εἰς τὴν Βιθυνίαν, διηγίθη τὰ διατρέξαντα. Οὗτοι παραλιβόντες αὐτὸν τὸν ἀπεβίβασαν εἰς τὴν Ἀμαστριν, καὶ οὕτω παρὰ τρίχα διέφυγε τὸν θάνατον.

X

Ἐκτοτε δὲν ἔπαυσεν ἐργαζόμενος κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔχων ὥς συναγωνιστὰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἡρακλεώτου φιλοσόφου Τιμοκράτους.¹ Δυστυχῶς ὅμως ὁ ἔπαρχος τῆς Βιθυνίας καὶ τοῦ Πόντου, ὀνόματι Αὔειτος

1) Ὁ Τιμοκράτης οὗτος ἦτο διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς ἐξ Ἡρακλείας τῆς Βιθυνίας.

οὐδὲν ἔπραττεν. Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα παρεκάλει αὐτὸν νὰ παύσῃ τὸν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀγῶνα, διότι χάριν τοῦ Ῥουτιλλιανοῦ δὲν ἦδύνατο καὶ ἐπ' αὐτοφόρῳ συλλαμβάνων αὐτὸν νὰ πράξῃ τι κατ' αὐτοῦ. Καὶ ἀνεκόπη μὲν ἡ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου πολεμική, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπεκοιμήθη τελείως.

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἰσχὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὥστε κατώρθωσε νὰ λάβῃ ἄδειαν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου, ὅπως τὴν πατρίδα του μετονομάσῃ Ἰωνόπολιν καὶ κόψῃ νόμισμα ἰδικόν του, φέρον ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως τὴν εἰκόνα τοῦ Γλύκωνος, ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης τὴν εἰκόνα του μὲ τὰ στέμματα τοῦ πάππου του Ἀσκληπιοῦ καὶ τὴν ἄρπην τοῦ «πατρομήτορος Περσέως».

Πράγματι δὲ σώζονται νομίσματα αὐτόνομα χαλκᾶ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: ΑΒΩΝΟΥ ΤΕΙΧΟΥ. Ἐπίσης αὐτοκρατορικὰ τοῦ Ἀντωνίου, Αὐρηλίου καὶ Φαυστίνας τῆς νεωτέρας μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΕΙΤΩΝ, συνήθως προστιθεμένου τοῦ ΓΛΥΚΩΝ. Τὰ μετὰ τὴν ὀνομασίαν τῆς πόλεως φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν ΙΩΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ καὶ εἶναι χαλκᾶ κοπέντα ἐπὶ τοῦ Οὐήρου, Λουκίλλης καὶ Γέτα. Ὁ δὲ συνήθης τύπος τῶν νομισμάτων τούτων ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως εἶναι ὁ Γλύκων.¹

Τέλος ὁ Ἀλέξανδρος, παρὰ τὴν προφητείαν του ὅτι θὰ ἀπέθνησκεν εἰς ἡλικίαν 150 ἐτῶν φονευόμενος ὑπὸ κεραυνοῦ, ἀπέθανε πρὶν ἀκόμῃ συμπληρώσῃ τὸ ἑβδομηκοστὸν ἔτος, ὡς ἄξιος υἱὸς τοῦ Ποδαλειρίου,² παθὼν σῆψιν τοῦ ποδὸς μέχρι βουβῶνος καὶ καταφαγωθεὶς ὑπὸ σκωλήκων ζωντανός, «δικσαπεὶς τὸν πόδα μέχρι τοῦ βουβῶνος καὶ σκωλήκων ζέσας». Τότε ἀπεκαλύφθη ὅτι ἦτο φαλακρός, ὅπως εἴπομεν ἐν ἀρχῇ, διότι ἦτο ἀνάγκη οἱ ἱατροὶ νὰ βρέχωσι τὴν κεφαλὴν του πρὸς κατάπαυσιν τῶν πόνων.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀνάξιον τῆς φήμης καὶ τοῦ μεγαλείου του.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡ περὶ αὐτὸν σπεῖρα, συνῆλθε παρὰ τῷ Ῥουτιλλιανῷ πρὸς ὑπόδειξιν διαδόχου ἱκανοῦ νὰ φορέσῃ τὸ ἱεροφαντικὸν καὶ προφητικὸν στέμμα. Μεταξὺ τῶν διαφόρων μνηστήρων ἦτο καὶ ὁ ἱατρὸς Παῖτος, παρῆλιξ, ὅστις κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Λουκιανοῦ ἔπραττεν ἀνάξια καὶ πρὸς τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν ἡλικίαν του. Ἀλλ' ὁ Ῥουτιλλιανὸς ἀπέπεμψε πάντας, ἐπιφυλάσσων εἰς ἑαυτὸν τὴν διαδοχὴν, μόλις θὰ ἔληγεν ἡ δημοσία ὑπηρεσία τὴν ὁποίαν εἶχε.

XI

Διὰ τοὺς ἐνασχολουμένους ὅμως εἰς τὰς ἀποκρύφους ἐπιστήμας³ τὸ Μαν-

1) *Head. Σβορώνου*, Ἱστορία τῶν Νομισμάτων, τόμ. Β, σελ. 16.

2) Ὅχι ὅτι ὁ Ποδαλείριος ἔπαθε τοιοῦτον, ἀλλὰ μᾶλλον εἰρωνευόμενος ἀναφέρει ὁ Λουκιανὸς τὸν τοιοῦτον θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀφοῦ ἐκαυχᾶτο ὅτι κατήγετο ἀπὸ τοῦ Ποδαλειρίου.

3) Δηλαδή τὰς ἐπιστήμας τὰς ἐνασχολουμένας μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀποκρύφων δυνάμεων τῆς φύσεως καὶ τοῦ πνεύματος.

τεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ἦτο ἀπλῶς χρηστήριον, ἀλλὰ θεραπευτήριον ἢ μᾶλλον ἐργαστήριον τῶν λεγομένων ἀποκρύφων ἐπιστημῶν, χρησιμεῦον ὡς κέντρον λατρείας καὶ μυστηρίων. Διαβλέπουσι δὲ εἶδος μυστηρίων, τὰ ὅποια ἐτελοῦντο ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἐκεῖνῳ, ἀναλογιζόμενοι τὸν συμβολισμόν τὸν ὁποῖον περικλείουσι ταῦτα. Μεταξὺ καὶ ἄλλων ἡ περιβολὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ χρυσοῦ διαζώματος, δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ τὸ σύμβολον τῆς ἐργασίας. Ἡ βαφικὴ βοτάνη μᾶς ὑπομιμνήσκει τὴν βαφὴν τῶν Ἀλχημιστῶν. Ἡ δὲ συνύπαρξις τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, μᾶς ὑπενθυμίζει τὸ λευκὸν καὶ ἐρυθρὸν χρῶμα τῶν Ἑρμητικῶν φιλοσόφων. Τὸ χήνειον ῥόν, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου κατεκλείσθη ὁ Θεὸς εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ φιλοσοφικὸν ῥόν, τὸ δοχεῖον δηλονότι ἐντὸς τοῦ ὁποῖου οἱ ἐρμητικοὶ φιλόσοφοι περιέκλειον τὴν ὕλην των πρὸς παρασκευήν. Ὁ ἀνθρωποκέφαλος ὄφις, ὁ Γλύκων, εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν οὐροβόρον τῶν Ἀλχημιστῶν, τὸν Κνοῦφιν τῶν Αἰγυπτίων, τὸν χαλκοῦν κώνωπα τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως, τὸν χαλκοῦν ὄφιν τοῦ Μωϋσέως, ὡς καὶ πρὸς πάντα ὄφιν τῶν μυστηρίων, ὅστις συμβολικῶς ἀναπαριστᾷ τὴν θεότητα, καὶ ὅστις ἐνίστε ἐπιδεικνύεται ὡς σύμβολον ὀρθίου ἐπὶ ῥάβδου κ.τ.λ.

Πρὸς μύησιν τῶν μυστηρίων, ἔπρεπεν ὁ μούμενος νὰ ἔχη συμπεπληρωμένον τὸ 18^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας του, δοκιμαζόμενος προηγουμένως. Ἐνῷ δὲ ὁ Λουκιανὸς ἀναφέρων τὸ φίλημα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀπέδιδε τοῦτο εἰς τὸν κορεσμόν τῶν ἀσελγῶν αὐτοῦ ὁρέξεων, οἱ ἀποκρυφισταὶ διαβλέπουσιν ἐν αὐτῷ μέρος τῆς μυήσεως. Τὸ φίλημα τοῦτο διδόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἢ ὑπὸ τοῦ ἀναπληρωτοῦ του εἰς τὸν νεοφώτιστον, ἦτο συμβολικὸν καὶ ὁ ἐνωτικὸς δεσμὸς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων μυστῶν. Δι' ὃ οἱ μεμνημένοι ἐκαλοῦντο «οἱ ἐντὸς τοῦ φιλήματος,» οἱ δὲ ἀμύητοι ἢ βέβηλοι «οἱ ἐκτὸς τοῦ φιλήματος.»

Κατὰ τοὺς ἀποκρυφιστὰς αἱ διηγήσεις τοῦ Λουκιανοῦ περὶ τῶν μυστηρίων τοῦ Ἀλεξάνδρου, περὶ τῶν αὐτοφώνων χρησμῶν καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι ὑποβολιμαῖα καὶ ὑπερβολικά, σκοποῦντα νὰ ἀποκρύψωσι τὰς ἀγαθὰς αὐτοῦ σκέψεις καὶ νὰ διαστρέψωσι τὰς περὶ μυστηρίων ἀληθείας τοῦ θείου κατὰ τὸν Φιλόστρατον¹ ἀνδρός.

Οἱ ὁπαδοὶ καὶ συμπολίται του τιμῶντες τὴν μνήμην αὐτοῦ, ὄχι μόνον τάφον καὶ ἀνδριάντα ἤγειραν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀθηναγόρας,² ἀλλὰ καὶ δημοτελεῖς θυσίας καὶ ἐορτὰς ἵδρυσαν. Τελευτῶντες³ ἀναφέρομεν ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ Βλάτζε, μεταξὺ Σκοπίων καὶ Στόβων, δύο ὥρας περίπου

1) *Φιλοστράτου*, Βίοι Σοφιστῶν, II, 133. Ὁ Φιλόστρατος οὗτος ἐδίδαξεν ἐν Ἀθήναις καὶ εἶτα ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Σεβήρου (222 - 235 μ. Χ.).

2) *Ἀθηναγόρου*, Πρεσβεία περὶ Χριστιανῶν, 26. Καὶ οὗτος ἤκμασεν ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Κομμόδου.

3) Πλήρη καὶ πλουσίαν βιβλιογραφίαν περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν μυστηρίων αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν ὁ Δ. Π. Καλογερόπουλος ἐν τῷ περιοδικῷ Πυθαγόρας, 1928. σελ. 55 - 56.

μετὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τοῦ Σελενίκοβο, ἀριστερὰ τοῦ Ἀξιοῦ ποταμοῦ, ἀνευρέθη ἡ κάτωθι ἐπιγραφὴ λατινιστί, ἐν τῇ ὁποία ὁ ἀναφερόμενος Ἀλέξανδρος εἶναι ὁ ἡμέτερος ἦρως: ¹

IOVI ET JUNO-
NI ET DRACCO-
NI ET DRACCE
NAE ET ALE-
XANDRO EPI-
TYNCHANUS
. . . . OCTAVI
C. V. POSUIT.

1) *Μαργαρίτου Δήμιτσα*, Ἡ Μακεδονία, Ἐπιγραφαὶ Λορδανίας, σελ. 352-353, ὑπ' ἀριθμ. 321.